ВІСТІ КОМБАТАНТА

1

ТОРОНТО — НЬЮ-ЙОРК 1967

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький, Василь Верига

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: А. Валійський, В. Гузар, Ю. Попатинський, Р. Купчинський, І. Носик

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора не завжди відповідають поглядам Редакції

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ

Австрія:
Dr. S. Naklowycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124 III, 19

Аргентина:
Fraternidad de los ex-comb
de la 1 UD., Curapaligue 760,
Buenos Aires, **Argentina**

Канада - Захід:
Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man. **Canada**

Австралія:
Fokshan Library & Book Supply,
16 W. Prospect Street, Glenroy W. 9, Victoria, Australia,

На N. S. W. в Австралії:
Mr. C. Mishchuk, 12 Victory St. Belmore N. S. W. Australia

З.Д.А.
"VETERANS' NEWS",
P. O. Box 1184, Church St. Station,
New York, N.Y. 10008, U.S.A.

Канада і інші країни
"VETERANS' NEWS"
41 Whitbread Cres.
Downsview, Ontario, Canada.

VETERANS' NEWS, bi-monthly, published jointly by **United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA** in association with **Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lev. Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.**

Address P. O. Box 1184, Church Street Station, New York, N. Y. 10008, U. S. A.
In Canada: Editor — 9 Skylark Ave., Toronto 9, Ont.

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 1967 Торонто - Нью-Йорк Ч. 1 (27)

ЗМІСТ

50-річчя Української Збройної Сили

Роки 1967 - 1970 будуть роками 50-тиріччя Української Національної Революції. Нас, наш комбатантський журнал, найбільш цікавить в отій революції постання в її ході українських збройних сил та їхні дії — формування тих збройних сил та ведення ними війни проти ворогів української державної незалежности на кількох фронтах. Правда, вже в 1914 році постав леґіон Українських Січових Стрільців, який мав власних українських старшин і власний політичний провід. Проте все ж це була тільки частина австрійської армії, аж до часу розвалу австро-угорської монархії та втілення УСС-ів у від нікого вже незалежну державну Українську Галицьку Армію. І після 1920-го року не припинилась збройна боротьба українців за Україну, але це були вже або рейди, як так званий Другий Зимовий Похід з його траґічним кінцем під Базаром, або нескоординовані дії партизанських частин під різними отаманами, або партизанська війна Української Повстанської Армії, або війна на протимосковському фронті Першої Дивізії з чужим вищим командуванням, що не розуміло духа й національно-політичних цілей українських дивізійників...

Впродовж теперішнього і наступних трьох років наш журнал має за обов'язок присвячувати подіям в Україні з-перед 50-ох років якнайбільше уваги. Про українське військо появилось впродовж минулого 50-річчя чимало окремих книжок та безліч коротших розправ, статтей і споминів. Опрацьовані вже фахово різні фраґменти визвольної війни. Але й багато-багато залишилось неопрацьованого й недосказаного. Як правильно вказує генерал Павло Самутин — живуть ще командири бриґад і сотень, а ніхто з них не потрудився, щоб скласти списки їхніх старшин та списати історію тих одиниць армії. І на недавній нараді Видавничої Комісії ОбВУА, покликаної до життя саме з нагоди 50-тиріччя українських державних збройних сил, підкреслено з жалем, що властиво вся наша військова література затьмарена грубою верствою позолітки. Тому й досі нема фахових відповідей, опертих на документах, чому ми стільки разів програвали, коли були шанси — виграти.

Наш журнал має обмежені розміри і скромні можливості. Всі діла виконують люди. Після 50-ти років від постання українського державного війська небагато вже залишилось в живих тих колишніх військовиків, які могли б дати змістовні, вартісні причинки до історії українського війська, до нашої визвольної війни. А ще менше є таких, які хотіли б зробити це, які хотіли б взяти на себе цей труд. Управи комбатантських

організацій, які видають цей журнал, і його редакція звертаються насправді з гарячим покликом до всіх колишніх військовиків, щоб вони причинились до звеличання 50-тиріччя постання українського новітнього державного війська і присилали нам свої праці з цієї ділянки, спомини, завваги, запити, сумніви, бо й дускусія на тему минулого з-перед 50-ох років може бути вартісною і цікавою.

Українська Сіра Дивізія, творена з полонених російської армії завдяки праці Союзу Визволення України у Відні, — перші спроби так званої українізації в російській армії — це найперше вияви творення українського державного війська, зв'язані з 1917-им роком. Віддаймо їм поклін у цьому першому числі «Вістей Комбатанта» у 1967-му році.

С. Г.

ПРОКИНЬСЯ КИЄВЕ!

Прокинься Києве, душе мого народу,
Прокинься, велетню, із вікового сну,
Світає вже, готуйся до походу,
За нашу волю, за нову весну.

Вдихни свіжість степів у дужі груди
І випростуйсь на весь ріст аж до хмар,
Хай бачить цілий світ, хай знають люди,
Що ти землі своєї володар.

Вдягнись у пурпур княжого століття
І в берло хай оздобиться рука,
Жбурни в вогонь ненависне лахміття
Всеросійського Вані - міщуха.

Премудрість Божая, Свята Софія,
Вінцем хай буде твойого чола,
А заповіт апостола Андрія,
Життя твойого світлая мета.

На слово твоє ждуть усі народи
Імперії хижацької Москви,
До волі, слави, щастя і свободи
Ти їх в бою священнім поведи.

Прокинься Києве, душе мого народу,
Прокинься, велетню, із вікового сну,
Нехай загомонять Дніпрові води
Про твою славу, про нову весну.

МАНІФЕСТ

ПАНАМЕРИКАНСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРО СКЛИКАННЯ СВІТОВОГО КОНҐРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

Боже Провидіння покерувало долею українського народу так, що мільйони його дочок і синів живуть нині поза межами України.

Задивлені в гідні приклади своїх попередників, докладаємо всіх зусиль, щоб зберегти нашу національну ідентичність. Ми свідомі того, що наша доля нерозривно пов'язана з долею українського народу, а духова єдність з материком — це джерело нашої духової сили, це наш моральний обов'язок.

Ми затривожені всім тим, що діється в Батьківщині: Україна поневолена в тенетах московсько-комуністичного імперіялізму. Майже півстоліття триває політичне поневолення і економічний визиск нашого народу новим червоним московським окупантом. До того долучається тепер наступ на духа українського народу в формі посиленої русифікації та нищення культурних скарбів української нації.

Жорстокий наступ ворога на життя і духа української нації скріплює нашу віру в українську правду.

Виконуючи постанови Конґресів українського організованого суспільства у різних країнах вільного світу, Панамериканська Українська Конференція, провівши підготовну працю, скликає на четвер, п'ятницю, суботу і неділю — 16, 17, 18 і 19 листопада Року Божого 1967 в місті Нью-Йорку, в осідку організації Об'єднаних Націй

СВІТОВИЙ КОНҐРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

щ о б

1. Задокументувати перед світом непохитну волю українського народу боротися за віднову своєї суверенної соборної держави.

2. Заманіфестувати солідарність української спільноти у вільному світі з визвольною боротьбою українського народу і готовість допомогти йому засобами, які є в нашій спромозі.

3. Об'єднати всі сили українців, громадян чи мешканців вільного світу для близької співпраці між собою.

4. Устійнити шляхи для скріплення та всебічної розбудови всіх ділянок життя української спільноти у вільному світі.

До участи в Світовому Конґресі Вільних Українців запрошуємо:

Ієрархів Українських Церков.

Представників центральних репрезентацій та крайових громадських організацій, церковно-релігійних та наукових установ, жіночих, молодечих, студентських, ветеранських, господарсько-фінансових, культурно-мистецьких та професійних і станових об'єднань українського суспільства.

Як гості Світового Конґресу Вільних Українців будуть запрошені діячі українського політичного світу, представники урядів приязних нам країн, парляментаристи країн нашого поселення та наші співгромадяни, які з симпатіями відносяться до українського народу в Україні та української спільноти у вільному світі.

Ми глибоко переконані, що на наш заклик позитивно відгукнеться все організоване українство у країнах вільного світу. Ми віримо, що всі запрошені організації і інституції подбають про масову участь їхніх делеґації у Світовому Конґресі Вільних Українців. Ми віримо, що не буде жадної місцевости, в яких діють українські парохії чи організації, які б не подбали про вміле зібрання фінансових засобів потрібних для успішного переведення Світового Конґресу Вільних Українців. Ми віримо, що вся вільна українська преса займеться популяризацією завдань і цілей Світового Конґресу Вільних Українців, а все це буде виявом солідарности та громадської зрілости нашої спільноти.

УКРАЇНЦІ! Ми скликаємо цей Конґрес саме в році, коли минає півстоліття від початку великої української національної революції XX століття. Її величні ідеали знайшли своє відзеркалення та створення вільної держави українського народу — Української Народної Республіки.

День проголошення нашого Маніфесту — це день коли ми відзначуємо світлі акти суверенности української держави. І хоч вона впала жертвою воєнної агресії комуністичної Росії — то воля українського народу, бути сувереном своєї землі — дотепер незламна.

Хайже наш перший Світовий Конґрес Вільних Українців стане нагодою здобути широкий круг приятелів української визвольної справи.

Хай він стрясе совістю тих, які живуть свобідно і остереже їх, що окупант України, Москва — є ворог цілого вільного світу.

Хай він докеже, що Москва невпинно і систематично приготовляє аґресію проти вільного світу, захитує основи тривалого миру в світі.

Хайже перший Світовий Конґрес Вільних Українців донесе до наших рідних в Україні радісну вістку, що об'єднана і організована українська спільнота у вільному світі, скріпляє свої сили і докладає всіх зусиль, щоб приспішити день визволення українського народу та відновлення його Суверенної Соборної Української Держави.

ПАНАМЕРИКАНСЬКА УКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

о. д-р Василь Кушнір — президент ПАУК; делегати КУК: Іван Г. Сирник, Микола Плав'юк, Іван Іванчук; делегати УККА: Йосип Лисогір, Ігнат Білинський, д-р Матвій Стахів; делегат Бразілії: д-р Володимир Михайлів; делеґат Венезуелі: проф. Віктор Приходько.

Нью-Йорк, 22 січня 1967 р.

Ген. М. Капустянський

Перша Українська Дивізія і ОУН

Перша Українська Дивізія (дивізія «Галичина») творилася у вирі запеклої боротьби двох диктатур — червоної і брунатної, — що змагалися на Україні за Україну (для себе) проти інтересів українського народу.

Цей фактор поклав свою печать на характер війни на Сході (Україна стала головним театром війни), на поставі обох ворогів українського народу, а також на його реакції в обороні проти смертельної небезпеки. Поза тим перипетії боротьби на фронтах, зокрема зміна бойового щастя, змушували з-ій Райх вживати різних заходів, щоб використати українських вояків для зміцнення свого фронту й забезпечення запілля.

Також для України була несприятлива політично-стратегічна ситуація: з одного боку Союз держав Заходу з СССР, з другого — нищівний режим німецької влади, диктували українцям потребу шукати різних засобів, як революційного так і політично-військового характеру, щоб рятувати національну гідність і субстанцію та маніфестувати чином свою волю до дальшої визвольної боротьби, — підготовляючи для неї сприятливі передумови.

Отже, цим мірилом треба розцінювати розвиток подій в Україні та постуляти, на яких було започатковано організацію дивізії «Галичина» та її Голгофу.

Узимку 1942/43 р., а також і на весну 1943 р., політично-стратегічна ситуація ґрунтовно міняється. Майже на всіх театрах війни, в Европі, Африці, навіть на Далекому Сході, а теж на морях і в повітрі, не тільки зупинено наступ держав Осі, а навпаки, союзники, перейнявши ініціятиву в свої руки, повели широко закроєну офензиву по операційних лініях загального для всіх, опрацьованого у Казаблянці, пляну. Його остаточна мета — повна капітуляція держав ворожої коаліції.

Найбільших втрат зазнали німці на побоєвищах під Сталінградом, де 2 лютого 1943 р. піддалася 6 німецька амія і 4 танкова маршала Павлюса. Також концентрованим наступом ген. Монґомері з Єгипту, Ель-Аламен, і американців під кермою ген. Айзенгавера з Альжиру, розгромлено в Африці німецько-італійську армію ген. Ромеля. В Тунісі 250.000 німців і італійців дісталось у полон.

А у висліді безглуздої, божевільної політики 3-го Райху на окупованих ним теренах східнього театру війни, зокрема в Україні, під ногами німців почала горіти земля. Бо ж дошкульна повстанчо-саботажна акція, як большевицької партизанки, так зокрема українських повстанчих і підпільних формацій, що вже розпочалися в Галичині, Волині та Наддніпрянщині, захитують запілля німецьких військ та від'ємно впливають на їх бойові дії.

До того ж починає німцям бракувати вояків на численних фронтах, а також не вистачає їм робітників на фармах і заводах. Гітлер зі Сходу забирає силою молодь (хлопців і дівчат) у Німеччину на каторжну працю в загрожених летунством індустріяльних центрах. Також німці приділюють наших підлітків хлопців і дівчат (12 - 15 р.) до протилетунських формацій. Нарешті для скріплення бойових фронтів німці силою, погрозами і підступом втягають нашу молодь у свої частини. Разом з тим вони змагають безпощадним терором забезпечити своє запілля, скеровуючи удар головно на націоналістичну молодь і патріотів-неофітів на центральних землях (Київ, Житомир, Вінниця, Полтава).

Але значно захитаний назовні і загрожений внутрі 3-ій Райх відчував гостру потребу в той чи інший спосіб шукати якогось порозуміння з українцями, зокрема на західніх землях (Галичина, Генеральна Губернія), на своєму важливому запіллі (навіть уже перед тим). Українці, опинившися між двома вогнями, змагають знайти вихід з такого положення, цебто, відповідно підготовитися до прийдешніх подій. Стає ясним. що 3-ій Райх не виграє війни. Українці відчувають необхідність: 1) створити збройну силу, як зав'язок національної армії, щоб дати оперття своїй політиці, 2) злагіднити хижацький окупаційний німецький режим, 3) витягнути українських вояків з німецьких військових формацій, 4) звільнити з в'язниць тисячі арештованих українців, 5) облегшити тяжку долю наших робітників у Німеччині.

Виринула концепція Штабу ПУН-ОУН по створенню передумов для відновлення української збройно-революційної сили. (Див. Воєнно-науковий журнал «За збройну Україну» 1938 р., ст. ген. М. Капустянського «Українська воєнна доктрина» ст. 8-14. Його ж стаття в журналі «Війна і техніка» «До питання Української Воєнної Доктрини» ст. 7-11; «ОУН 1929-1954», М. Капустянський — «Військова підготова ОУН» ст. 115-138).

В поході на схід ОУН в 1941 р. в Кракові нам з полк. Романом Сушком пощастило зареєструвати тисячі українських вояків, що зголосилися на мій заклик в «Краківських Вістях». Скликано в Кракові і створено Генеральну Раду Комбатантів, яку очолив ген. М. Омелянович-Павленко, а Воєнно-історичну Раду (Ген. штаб) очолив ген. М. Капустянський, секретарі полк. Малець і сот. Сагайдачний. Ген. Рада Комбатантів звернулася через полк. Бізанца, який мав зв'язки з Вермахтом, до німецької ставки з нашим пляном відновити українську армію, як союзну, під українською політично-стратеґічною кермою. На жаль, німці не взяли на увагу нашої пропозиції, а її відкинули, собі на погибель. Німці пропонували нам організувати два куці леґіони, без жадних політичних концепцій. Ми це відкинули. Група С. Бандери разом із сотником Ярим на це погодилась.

На весну 1943 р., взявши до уваги змінену ситуацію, ПУН знову підніс аналогічну пропозицію — потребу створення української національної армії (з українських вояків, що приділені до німецьких і Власовських формацій, нашої молоді, численних полонених українців Червоної

армії), як союзної збройно-революційної сили під нашою політично-стратегічною кермою. Німці знову відкинули нашу далекойдучу пропозицію. Проте губернатор Галичини, д-р Вехтер, звернувся з категоричною вимогою до голови УЦК, д-ра В. Кубійовича щодо конечности створення української військової формації (Див. 604-605, «Історія Українського Війська» І. Тиктора, Вінніпеґ, друге видання). Німці розуміли, що треба притягнути до реалізації цієї справи леґальну установу УЦК і також необхідно заохочувати українців, спекулюючи на їх патріотизмі, що прагнув звільнити Україну з большевицької неволі.

Голова УЦК скликав нараду з кількома старшинами колишньої Української Армії УНР. Як мені було відомо, ухвалено такі тези: 1) Старшинський склад і духове виховання членів дивізії мусять бути українські. 2) Назва та відзнака — українська. Дивізія має бути підпорядкована Вермахтові. 3) Членам дивізії має бути забезпечена духово-релігійна опіка. 5) Усі українські політичні в'язні у німецьких тюрмах і концтаборах мають дістати загальну амнестію. 6) Сама дивізія. — це тільки перший крок для створення Української Національної Армії, в склад якої вона має увійти. Дивізія може діяти виключно проти совєтського фронту і не може бути ні в якому разі вжита для боротьби проти західніх держав. Члени родин та особи на їх утриманні мають дістати відповідне матеріяльне забезпечення. Губернатор Вехтер прийняв до відома поставлені умови і обіцяв їх здійснювати.

28 жовтня 1943 р. Вехтер проголосив створення 1 Української Дивізії «Галичина». Покликано Військову Управу. Назагал це був компромісовий, накинутий обставинами, акт військового характеру без політичних програм. Але ним «воленс-ноленс» необхідно було покористатися з уваги на вищі і дальші цілі, про які була мова вище. Правда, він, на жаль, не покривався з політично-стратегічними постулятами у вище поданій концепції ОУН. Цим ускладнювалось наше ставлення до бранки в дивізію. Тому наша військова еліта не могла брати активної участи ні в нарадах ні в творенні Дивізії.

Назагал ми трималися обережно і поміркована. Не заохочували прилюдно нашу молодь до вступу в Дивізію, але й не стримували її бойового запалу. Ген. М. Капустянський відмовився бути на урочистостях у губернатора Вехтера, де йому призначували за почесним столом місце проти губернатора, мотивуючи це станом свого здоров'я. Але ми з полк. Сушком змагали облегшити тяжку долю нашим воякам в дивізії «Галичина» і тому радили колишнім старшинам Української Армії обов'язково включатися в склад Дивізії, коли вона почалась формуватись, щоб послужити своїм досвідом і авторитетом нашим молодим воякам. І такі добровольці між старшинами знайшлися. У мене залишилася в пам'яті дружня зустріч тоді з нашим талановитим артилеристом ген. штабу полк. інж. Палієнком. Після докладного обговорення питань пов'язаних з дивізією — я допоміг йому побороти його сумніви і порадив зголоситися до Дивізії. Як відомо, полк. Палієнко, в ранзі майора Дивізії блискуче керував тяжким артилерійським дивізіоном в героїчно-трагічній битві

під Бродами, де він і наклав головою, завдавши великі втрати Червоній армії. В перипетіях оборони і прориву він значно прислужився воякам Дивізії. успішно обороняючи піхоту від ворожих танків, кулеметного вогню і гарматнього обстрілу.

Поза тим ми з полк. Р. Сушком тримали постійний контакт з полк. В. Мальцем і Бізанцом, членами Управи Дивізії. В 1948 р. тодішній військовий референт Української Національної Ради ген. М. Капустянський подав обґрунтований меморандум військовій команді Американських армій в Німеччині, щоб облегшити воякам Дивізії евакуватися за океан.

Назагал в тяжких боях з Червоною армією своєю жертвенністю і відвагою дивізійники довели, що вони готові та спроможні в обороні свого народу боротися до загину. Дивізія по свойому складі була соборницькою. бо мала вояків старої і нової війни. На еміґрації в Европі і за океаном дивізійники не розпорошилися, вони становлять один із поважних активних складників українських комбатантських організацій.

ДВА МІЛЬЙОНИ НАСТАВНИКІВ В УКРАЇНІ

Тепер в Україні діють 25 обласних і 572 міські та районні комітети партійно-державного контролю. Навколо них об'єднано широкий громадський актив, близько 39 тисяч позаштатних інспекторів комітетів, 1,175 тисяч членів груп і постів сприяння на промислових підприємствах і будовах, в колгоспах і радгоспах, організаціях і установах. Вони розподіляються на 66,244 групи і 104,432 пости. Групи сприяння є оргнізуючими центрами всіх інших форм громадського контролю загонів "Комсомольського прожектора" контрольних комісій, партійних і профспілкових організацій. "Це майже двомільйонова армія активістів" — твердять автори збірної праці п. н. "Штаби державного контролю", яка появилася в Києві в 1965 році.

Всі ці активісти, контролери, комітети тощо, перевівши на зрозумілу мову, це — нічого іншого як наставники режиму, підганячі. Немає сумніву, що велика більшість з них, це — зайди-москалі, а біля них дещо і своїх доморослих малоросів-вислужиників, які висотують піт і кров із українського науковця, робітника і селянина на благо окупаційного режиму. Враховуючи факт, що згідно із совєтськими даними в 1965 році населення УССР перейшло цифру 45 мільйонів, виходить, що на кожних 23 жителів (чоловіків, жінок і дітей), є один наставник, який контролює або наказує. Коментарі щодо "щасливого і радісного життя в суверенній Україській Республіці" — зайві.

Р. Колісник

Підготова Світового Конґресу Українців і політичні середовища

Такий великий задум, як Світовий Конгрес Вільних Українців, вимагає не тільки самих бажань щодо консолідації українських сил у діяспорі, але також певних заходів щодо його переведення й організування. При підготові до Конґресу не можна забувати, що його успіх буде залежати від умовин, серед яких він буде переведений, та існуючих можливостей, на яких він буде опертий

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ СЕРЕДОВИЩ У ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Оцінюючи наші спроможності треба мати на увазі один дуже важливий факт у нашому громадському житті, а саме, що в багатьох громадських організаціях вирішальний вплив мають політичні середовища. Виходячи з такого становища, треба собі поставити просте питання: «Чи Конгрес, який буде опертий на таких громадських організаціях, зможе діяти ефективно без попереднього домовлення політичних середовищ про завдання й методи діяльности Конґресу та про апарат, який буде на практиці переводити ті постанови?»

Для прикладу, як може закінчитися такий проєкт, наведемо дві спроби творення об'єднання комбатантських організацій. Хоча вони не були такого великого розміру, як Світовий конґрес, але вони віддзеркалюють нашу дійсність, серед якої доводиться нам працювати. Одна спроба створити об'єднання комбатантських організацій відбулася в Австралії в 1953-54 рр., а друга — в Торонті 1954-56. У обидвох випадках не було ніяких застережень щодо форми чи цілей об'єднань, а широкі круги членства підтримували ті консолідаційні прояви. В Австралії навіть відбувся спільний загальний з'їзд, у якому взяли участь всі комбатантські організації Австралії та на якому прийнято статут і докладні постанови щодо майбутньої діяльности. Але справа розбилася об труднощі при переведенні того проєкту в життя. І тут організатори об'єднання — Братство 1 УД УНА та поодинокі члени інших комбатантських організацій — не врахували можливостей спротиву політичних середовищ, які мали вплив на організації та боялися його втратити. Голосно й явно проти об'єднання ніхто не виступав, але через технічний чи інші претексти не вдалося перевести стейтових загальних зборів усіх організацій і на цьому вся праця пішла намарне. Подібно було й у Торонті, де пропоновано створити спільний комбатантський фонд чи скоординувати працю комбатантських організацій, але знову на вирішальному засіданні управ не осягнено ніякого результату.

З цього досвіду виходить, що такий стан не сприяє жадним об'єднанням без попереднього, якщо не договорення, то бодай узгіднення. цілей і завдань таких спільних інституцій. Тому для успіху переведення Світового Конґресу треба заздалегідь встановити з політичними середовищами цілі й завдання Конґресу та його специфічну ролю у житті українців у країнах вільного світу.

Чи існує можливість домовлення поміж політичними середовищами про Світовий Конґрес? На нашу думку — так! В останньому часі завважується серед політичних середовищ чимраз більше зрозуміння до проблем, які стоять перед нами й які не вдасться розв'язати окремим організаціям власними силами, і то саме в праці громадських організацій. Хай підготова до Конґресу ще потриває два-три роки, але нехай вона буде настільки тривка й солідна, шо переведення самого Конґресу буде лише формальністю. Без такої підготови годі сподіватися всесторонньої піддержки цього великого задуму.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВА ДО КОНҐРЕСУ

Говорячи про підготову до Конґресу, зразу впадає в око брак будь-якої сутньої інформації громадянства про Конґрес, головно про його цілі й завдання. Один з найбільших прихильників і проєктодавців Конґресу, Микола Плав'юк, пише про цю справу в «Пластовому шляху» ч. 1 (січень 1967):

«Чи не найбільшим недомаганням дотеперішньої підготови до СКВУ є те, що вона ведеться в дуже вузькому гурті людей, пов'язаних з централями КУК і УККА. Чи не найкращим доказом того були деякі проєкти, які дослівно зв'язували склад Секретаріяту СКВУ з тими двома централями в рамках бюджету 2,000 дол. Для успіху СКВУ потрібне, щоб не лише дві названі централі, які й так перевантажені різними преважливими обов'язками, але й представники всіх країн, в яких поселені українці вільного світу, були включені в ту підготову. Потрібно, щоб усі чинники української спільноти в справах, які заторкують їх спільно, брали активну участь, висловлювали своє становище. Треба конечно багато ширшої інформації для нашого загалу про підготову СКВУ. А то дійшло до таких скрайніх проявів, що в одній з українських газет в Европі («Українські Вісті», Новий Ульм) почалась зовсім неперебірлива кампанія проти СКВУ, як «галичанського» задуму. Ясно, що той закид неправдивий, але як би наш загал мав ширші й точніші відомості про підготову, то такий закид напевно не мав би місця.

Немає з'ясованого дотепер становища наших Церков до справ СКВУ, а вони — преважлива частина нашої спільноти і їхня позитивна участь є невідкличною потребою для успіху СКВУ».

Дивно, чому організатори СКВУ не примінюють усюди прийнятої засади — наперед оформити громадську думку через широку інформацію та публічні дискусії, а відтак приступити до виконання задуму. А у нас чомусь відбувається оце навпаки. Спершу вузький круг людей вирішить

справи й проголосить своє рішення без жадної підготови — несподівано, а відтак вимагає від громадянства повної піддержки такого задуму. Очевидно, що несподівана дія звичайно викликує несподівану реакцію.

За приклад можна взяти недавно несподівано проголошені дві протилежні заяви щодо «культобміну» КУК і УККА. Гостру реакцію, яка послідувала, можна було б легко оминути, якщо б обидві централі порозумілися з собою і обговорили свої пропозиції у ширшому крузі. Можливо, що після дискусії заява про явища, на які ми або не маємо ніякого або маємо малий вплив, не була б проголошена. Треба такі питання наперед обговорити, а потім проголошувати відповідні заяви чи постанови.

З дотеперішньої інформації про СКВУ виглядає, що події розвинуться у питомому нам порядку: спершу Конґрес відбудеться, а відтак будуть розписуватися і проголошуватися заяви й заклики про його піддержку.

РОЛЯ ОКРЕМИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У КОНҐРЕСІ

Поминаючи недомагання щодо інформації ширшого громадянства, Підготовчий комітет навіть не подбав про докладну інформацію українських громадських організацій. А він не тільки повинен їх інформувати, але й запросити до співучасти у підготові. Чому не використати всі наші існуючі ресурси для цієї мети? Чому, наприклад, не запросити до участи організацій, які діють у світовому засягові, як от Братство І УД УНА, Світову Федерацію Жінок, не говорячи вже про Українські Церкви. Чому не використати оцих у нас існуючих «безпартійних» чинників для консолідації наших сил? Не залишаймо на боці жадних конструктивних чинників, бо ряди наші не такі вже й великі.

ОБСТАВИНИ, СЕРЕД ЯКИХ ДІЯТИМЕ КОНҐРЕС

А тепер пригляньмося обставинам, серед яких ми живемо та серед яких буде діяти Конґрес. В першу міру, питома нам психологія не дуже сприяє об'єднанню. Вищенаведені приклади з комбатантськими організаціями, а дальше з УНРадою, не принесли сподіваних успіхів. З цим фактором треба рахуватися, бо, якщо досі так було, то нема жадних підстав твердити, що знову цей процес не повториться, якщо не будуть пороблені відповідні заходи. Однією з причин такого стану є те, що наше суспільство найкраще почуває себе на т. зв. «волосному» рівні організованого життя. Про це пише д-р Атанас Фіґоль у «Пластовому Житті» ч. 1 (січень 1966). Вище цього рівня наша громада не має ані охоти, ані досвіду винестися.

Друге — це простір. Українська еміґрація розпорошена на такому просторі, що зв'язок-комунікація, така важлива в кожному організованому тілі, з якою-будь централею, навіть враховуючи сьогоднішні засоби транспорту, дуже утруднена. З цієї причини майже всі країни, в яких поселені українці, мають подвійні форми правління: федеральні для цілої країни й провінціяльні для місцевих одиниць. Тому, правдоподіб-

но, найкращою формою СКВУ був би союз крайових представництв поодиноких організацій, щось на зразок федеральних парляментів. Хай крайові централі, як КУК чи УККА, виконують певні їм специфічні завдання, а СУКВ займається справами, які відносяться до всього українства. Найважливіше, щоб тут був поділ завдань, щоб не дублювати праці.

Якщо Конгрес був би побудований на крайових централях, як КУК чи УККА, тоді, правдоподібно, він став би малим зразком Об'єднаних Націй, без великого впливу на поодиноких членів. Тоді кожний член не матиме «повновластей» від своїх складових організацій вирішувати «контроверсійну» справу, а поладнання цих часом дуже дрібних формальностей звичайно відсуває пекучі справи в безконечність. При такій побудові також незадоволення і виступ однієї централі матиме дуже неґативний вплив на цілий Конґрес, а як він буде опертий на крайових представництвах окремих організацій, виступ однієї, не матиме великого впливу на нього.

Ще однією додатньою стороною такої побудови було б те, що Конґрес був би більше життєвий, безпосередній і здібний ефективно діяти. Організації мали б безпосередній голос; вони не боялись би своєї тіні, а заступали б свої погляди з переконання — не з коньюнктурної доцільности. І якщо удалося б створити в Конґресі форум для свобідної виміни думок, не одна проблема була б уже давно розв'язана. І врешті-решт, хто є основою нашої громадської діяльности, як не оті організації на «волосному» рівні? Тому всяке оминання безпосереднього контакту буде лише обтяжувати Конґрес бюрократичною надбудовою.

ХАЙ ФІНАНСОВИЙ ФОНД СТАНЕ ДОКАЗОМ БАЖАНЬ ДО КОНСОЛІДАЦІЇ

Очевидно, що без екзекутиви, яка мала б досить авторитету, майже не можливо уявити переведення навіть найкращих задумів у життя. Найлегшим спротивом якомусь рішенню може бути відмова якоїсь організації платити свої фінансові зобов'язання. Така тактика, застосовувана навіть в ОН, паралізує часом найздоровіший задум. Також не дивно, що екзекутиви наших централь велику частину свого часу посвячують на збирання вкладок та на турботи за платні своїх працівників.

Щоб запобігти такому самому станові в СКВУ та щоб переконатися, наскільки наші організації бажають світового об'єднання, хай усі організації створять фонд для диспозиції Конґресу. Запропонуймо фонд $1,000,000, якого відсотки мали б бути основою бюджету Конгресу. Це вже не така велика сума, якщо врахувати кількість наших організацій, їхній фінансовий стан та свідомість завдань конґресу. Що це можливе, може доказати будова пам'ятників Т. Шевченкові та Фундація ім. Тараса Шевченка в Канаді. Хай організації із своїх збірок і вкладок на патріотичні цілі на практиці докажуть готовість оподаткувати себе для такої

великої мети, як консолідація наших сил. Очевидно, такий фонд мусів би постійно зростати, щоб задовольняти наші спільні вимоги.

Такий фонд був би також певним балястом для постави поодиноких організацій щодо загальної політики Конгресу, бо вони мали б тоді в ньому не тільки словесні заяви, але теж свою фінансову пайку.

При цьому не треба нікому пригадувати, що Конґрес може виправдати свої завдання лише тоді, як буде мати найкращий фаховий персонал, а його можна мати лише за відповідною винагородою. Хіба ми не будемо ще дальше вимагати від наших громадських діячів, щоб вони віддавали ввесь свій труд даром для громади, чи щоб жили в багато гірших умовинах, як їхні колеги на інших працях. Забезпечити екзекутиву Конгресу фінансовими засобами — це завдання цілого суспільства, головно окремих організацій, які цим докажуть, наскільки вони зрілі, не на словах, а на ділі, до консолідації усіх наших сил.

В таких обставинах і при стані такої підготови до СКВУ ледве, чи є не тільки доцільне, але й можливе, успішне переведення Конґресу восені 1967 р. Краща підготова, краща інформація, договорення про цілі й завдання, плян побудови, фінансове забезпечення екзекутиви — це проблеми, без яких Конґрес не буде успішно діяти. Поспіх і імпровізація ніколи не заступлять плянування і солідности.

22 січня 1967 р. Панамериканська Українська Конфедерація проголосила Маніфест про скликання Світового Конґресу Вільних Українців до міста Нью-Йорку, ЗДА, на 16, 17, 18 і 19 листопада 1967 р. Хай же цей перший Світовий Конгрес буде не лише проминаючою маніфестацією, але також залишиться пам'ятником консолідації, про яку говорить 3-тя точка Маніфесту:

«Об'єднати всі сили українців, громадян чи мешканців вільного світу для близької співпраці між собою».

ПЕРЕВИДАНО "ЗИМОВИЙ ПОХІД" О. ДОЦЕНКА

Колишні активні учасники Першого Зимового Походу, що — як відомо, — тривав від 7 грудня 1919 р. до 7 травня 1920 і був першою в історії новітніх армій великою воєнною операцією характеру рейду цілою армійською групою на тилах большевицького фронту, — перевидали в Нью-Йорку фотографічним способом 234-сторінкову книжку Олександра Доценка "Зимовий Похід". Вона вийшла була в 1932 році у Варшаві у видавництві Українського Науково-го Інституту. Формальним видавцем є Президія Орденської Ради Ордену Залізного Хреста, яким відзначується кол. учасників Зимового Походу. Головою Орденської Ради є ген. Олександер Загродський. Видавці, пригадуючи, що книжку видано виключно з пожертв одиниць-комбатантів, звертаються з закликом до колишніх українських військовиків набувати цю військово-історичну книжку. Замовляти її можна за ціну 7 дол. на адресу:

**Mr. Ivan Wynnyk,
5282 Post Rd., New York, N. Y., 10471.**

М. Смирний

Думки з приводу 25-річчя УПА

Цього, 1967 року українці в діяспорі, спільно з тими колишніми вояками УПА, яким доля пощастила пробитися зі зброєю в руках у Західній світ — святкуватимуть 25-річчя створення Української Повстанської Армії.

Минає чверть століття від часу створення збройного рамени українського народу в час другої світової війни. Час не короткий, однак з прикрістю приходиться ствердити, що по сьогоднішній день є ще багато неясностей, помилкових тверджень і тенденційних перекручень, які торкаються самих початків і довголітньої жорстокої боротьби Української Повстанської Армії. Як не дивно, але й тепер, по 25 роках, є люди і навіть середовища, які стараються втиснути УПА у вузькі партійні рямці, обмежити її до одніеї політичної групи, а тим самим, зменшити її вагу і значення для українського народу.

Незаперечним фактом і історичною правдою є, що Українська Повстанська Армія була всенародньою армією і її характер вповні відповідав її назві: УКРАЇНСЬКА Повстанська Армія, і тому нікому не вільно зменшувати її значення, зводячи її до армії одного політичного українського середовища. Українська Повстанська Армія у своїй організації і дії далеко переросла цю політичну організацію, яка була зав'язком її. В рядах Української Повстанської Армії боролися українці патріоти, без різниці їхніх політичних переконань та партійних приналежностей. Люди, які стали у проводі цієї боротьби переросли свої партії і стали на шлях всенародній, загально-український. Для тих, які могли б сумніватися у цьому, хочу навести тут наказ Проводу, який дійшов до мене на весні 1945 року, менш-більш такого змісту:

«Кожний вояк УПА має називати себе властивою собі назвою, а саме, українським повстанцем, та її, цю назву, популяризувати. Назва «бандерівець», якою залюбки називають нас наші вороги, не відповідає змістові нашої боротьби і є для нас некорисною та шкідливою». Далі слідувало пояснення походження назви «бандерівець». Це доручення Проводу, так я, як і сотки інших членів ОУН(б), прийняли без найменшого застереження. Прийняли, як самозрозумілий, одиноко правильний і доцільний шлях у нашій боротьбі. Таку поставу УПА і її проводу диктувала дійсність боротьби з ворогом.

Не так, на жаль, виглядала справа на еміграції, між нашими теоретиками визвольної боротьби. Це, що для нас було самозрозумілим, ніяк не хотіло і досьогодні чомусь не хоче бути зрозумілим для тих, які не брали безпосередньої участи в боротьбі УПА, не були її свідками і в зустрічі з нами — учасниками, — не лише не погоджувалися з нами, але і переконували нас, що ми помиляємось, що воно так було, як вони хо-

тіли б, як диктували їм їхні партійні інтереси. І почалось «переконування» упівців та використовування їх для здобуття собі політичного капіталу в міжпартійній грі.

Наслідки знані. Нас, колишніх вояків УПА розбили, поділили. Ми не вив'язалися зі свого завдання на еміґрації. Ми не стали тут об'єднуючим чинником, а дійшли вкінці до того, що на сором нам, маємо дві комбатантські організації колишніх вояків УПА.

Це, що поодинокі колишні вояки УПА включилися в політичне і громадське життя нашої спільноти в діяспорі, уважаю цілком логічним і правильним. Кожному з нас не лише можна, але й треба тут мати свої політичні переконання. Та хіба ж не можемо признавати рації тим політичним чинникам, які у власному, вузько-партійному інтересі, переконували нас, що ми не повинні цікавитися політикою, бо ми, мовляв, лише вояки і, що до нас політика не належить а до них — політиків. Ні!, ми тут, не в меншій мірі політичні еміґранти, як вони, і тому, українська політика не може бути для нас чужою. Ми не лише можемо, але й повинні брати активну участь в політичному і громадському житті нашої спільноти. Ми можемо й цілком природньо, маємо свої особисті політичні переконання. Ми маємо право поодиноко симпатизувати і брати участь в політичному житті різних українських політичних угрупувань, **але це, аж ніяк не може бути перешкодою нам, колишнім воякам тієї самої армії, творити одну комбатантську організацію.** При тому мусимо пам'ятати, що в політичному житті даної організації беремо участь не як члени комбатантської організації, а індивідуально, та бути толерантними до поглядів свого інако-думаючого друга по зброї.

До причин розбиття нашого комбатантського життя треба нам старатися підходити найоб'єктивніше. Незаперечним фактом є, що не ми, колишні вояки УПА, поділили себе, але — нас поділили, нас розбили. Але вина виключно наша, що ми дозволили себе поділити. Не відповідає також правді, що лише «бандерівці» винуваті у розбитті колишніх вояків УПА. Причин і спричинників було далеко більше. Я пригадую одну нараду старшин колишніх вояків УПА, яку скликало ЗП УГВР взимку 1948. або на весні 1949 року (точної дати не пригадую). На цій відправі представник ЗП УГВР, д-р Врецьона, подав нам у формі наказу, що всі вояки УПА, які опинилися на еміґрації є нездемобілізованими, а являються активними вояками «Рейдуючої Частини УПА» і підлягають ЗП УГВР. На питання: Які реальні можливості існують на наш поворот до краю, та скільки приблизно років прийдеться ще нам «козакувати», тоді, коли наша еміґрація в Европі якраз має можливість на виїзд за океан, — розуміється, жадної конкретної відповіді не міг нам дати. Але виразно заборонив творення комбатантської організації, виїзд за океан і творення родинного життя, та гостро заборонив співпрацю з ЗЧ ОУН.

Цей наказ, розуміється, не могли були всі беззастережно прийняти, бо він виглядав нам нереальним і таким, який розходиться з нашими можливостями та заперечував цей стан, який приносило нам життя. На-

слідком цієї наради-відправи, уважаю було створення комбатантської організації Братства б. Вояків УПА ім. Св. Юрія Переможця та Місії УПА при ЗП УГВР. Великою помилкою тих колишніх вояків УПА, що залишились при Місії УПА, було те, що вони не включилися в комбатантське життя і відповіли відмовно на запрошення ініціятивного комітету створення комбатантської організації кол. вояків УПА в Міттенвальді в Німеччині. Їхня тодішня участь у спільній комбатантській організації, осмілюсь твердити, стала б тривкою запорукою одної спільної нашої комбатантської організації. В 1953 р. з ініціятиви Головної Управи Братства б. Вояків УПА в Мюнхені, Німеччина, відбулась спільна нарада з представниками Місії УПА, вислідом якої було створення Об'єднання кол. Вояків УПА, яке мало стати комбатантською організацією, в якій повинні об'єднатися всі колишні вояки УПА. На жаль, так воно не сталось. Хоч перестала існувати Місія УПА, яка разом зі своїми станицями влилась в Об'єднання кол. Вояків УПА, частина членів Братства б. Вояків УПА залишила при житті в Европі Братство, а за океаном зорганізувала Товариство кол. Вояків УПА.

Спроба об'єднання не вдалася. Але від цієї спроби проминуло чимало років. Було доволі часу, щоб ми всі побачили нелогічність і шкідливість існування двох наших комбатантських організацій. В наслідок нашого розбиття більшість кол. вояків УПА стоїть осторонь одної і другої організації, а у тих, які є зареєстрованими членами обох, помічається щораз більшу байдужість, знеохоту і неактивність. Всі ми, за виїмком направду одиниць, більше або менше хочемо об'єднання, але за мало лише хотіти, треба й працювати в цьому напрямі, щоб це об'єднання здійснити.

Біжучий, 1967 рік, річниця 25-річчя створення УПА, повинен стати переломовим і об'єднуючим роком у нашому комбатантському житті. Тому, закликаю обі Головні Управи: Об'єднання кол. Вояків УПА і Товариства кол. вояків УПА в Америці до спільного стола, при якому треба знайти шлях до одної нашої комбатантської організації в ім'я тих високих ідеалів, за які ми всі боролись, та тих наших друзів, які за них віддали свої життя. Крім цього, нашим спільним завданням цього ювілейного року, намітити спільний плян — гідного відсвяткування 25-ої річниці створення Української Повстанської Армії усією українською спільнотою.

ХЕМІЧНА ТА БІОЛОГІЧНА ЗБРОЯ

Дослідники прийшли до переконання, що хемічна та біологічна зброя сьогодні так само небезпечна та грізна, як атомова. Якщо йдеться про кошти продукції, то хемічна та біологічна зброя є навіть дешевша. Американські вчені довели, що вбити людину хемічною зброєю коштує 20-тикратно дешевше, ніж атомовою. Крім того хемічна та біологічна зброя, вбиваючи людський організм, не нищить восвого виряду, промислу та міст.

Інж. Павло Дубрівний

Сіра Дивізія і література до неї

Мемуаристична література про Сіру Дивізію досить обширна. Праці кількох авторів розкидані в різних виданнях. Завданням цього нарису подати в хронологічному порядку — хто і що писав про цю військову формацію.

Сіра дивізія належить до числа перших військових формацій з моментом постання Української Самостійної Держави. Організаційні початки її були поза межами Рідної Землі в таборі полонених українців Фрайштадт (Горішня Австрія). Тут, починаючи з листопада 1914 р. і до 21 лютого 1918 р. серед полонених українців провадив освідомну національно-освітню працю Союз Визволення України (СВУ) у Відні. Започаткували цю роботу відомі науковці, громадсько-політичні та культурно-просвітянські діячі з Галичини: Микола Голубець, Михайло Гаврилко (політичний еміґрант із Полтавщини), д-р Василь Сімович, д-р Осип Охримович, д-р Микола Чайковський, д-р Роман Домбчевський, д-р Володимир Левицький, д-р Зенон Кузеля, композитор о. Євген Турула, поет Василь Пачовський, письменник Богдан Лепкий, Омелян Терлецький, посол Яцко Остапчук, а з Буковини: акад. д-р Степан Смаль-Стоцький, Осип Безпалко, отець Омелян Гнідий, д-р Роман Смаль-Стоцький та ін.

Спочатку 1915 р. до співпраці з ними приступають полонені українці, а передусім: учителі, аґрономи, кооператори, студенство та свідоміше селянство і спільними силами приступають до праці над національним освідомленням маси полонених «малоросів». З цією метою постають в таборі «Просвіта» ім. М. Драгоманова, Видавниче Т-во ім. І. Франка, Драматичне Т-во ім. І. Котляревського, Співоче Т-во ім. М. Вербицького, кооперативна Спілка «Власна Поміч», а також руханково-спортове Т-во «Січ» ім. гетьмана Петра Дорошенка. Всі товариства діяли на статутах, що були практиковані в Галичині, пристосовані до таборових умов, а також до умов, що їх передбачувалось при повороті полонених на Рідні Землі.

Т-во «Січ» стало підставою організації української військової формації під назвою «Курінь Оборони Рідного Краю», що пізніше розгорнувся в «Першу Козацько-Стрілецьку Дивізію». В Україні населення називало її «Сірожупанниками», бо козацтво мало уніформу — сірі жупани з відзнаками на комірах: у старшин — жовтоблакитна стрічка з золотими колосками пшениці, у підстаршин — із срібними, що символізувало родючість української землі та багатство її на хліб. Отже назва «Сірожупанники» або «Сірі» була народня. Офіційна назва «Сіра Дивізія» була закріплена наказом Головної Команди Військ УНР 2 липня 1919 р., ч. 98.

Про початки організації Сірої дивізії докладно подано в статті інж. сот. Павла Дубрівного «Сірожупанники» (Перша Українська Стрілецько-Козацька Дивізія). «За Державність», Матеріяли до Історії Війська Українського. Збірник ч. 10, Торонто, 1964 р.

У Збірнику ч. 11. «За Державність», Торонто, 1966 рік ген. Йосип Мандзенко в статті: «Сірожупанники» (Табір полонених українських старшин в Йозефштадті, Австро-Угорщина), як колишній полонений старшина російської армії і активний співробітник СВУ подав характеристичні моменти — як старшини в різних таборах ставились до роботи СВУ і самостійности України?

Російський офіцерський елемент, в тому числі і наші «малороси», був здебільша монархістичним і ворожим до всякого поділу чи «розчленування» російської імперії. Всякі прояви українського самостійництва сильно поборювались, а осіб «мазепинців» записувалось до т. зв. «чорної книги». Однак, не дивлячись на це знаходились одиниці, в яких билося українське серце, і вони включалися в українську, спершу дуже кволу, освідомну роботу. І так, вже 1915 р. в таборі полонених старшин у Терезієнштадті був заснований гурток, що назверх мав назву — «Кружок членів малорусской бібліотеки та драматический», а в дійсності був це таємний націоналістичний гурт, що співпрацював із СВУ у Відні. Було в ньому 20 членів, а найактивнішими з них були: Кость Курило, Василь Прохода, Костенко, Зубчук, В. Гавриленко.

Аналогічні гуртки постали в таборах: Бравнау над Інном, Гарт біля Амштедтену, Мюлінґ біля Вайсельбурґу, Візельбург, Мархтренк та ін. Одначе найбільш діяльний гурток був в Йозефштадті, числом 14 осіб. Тут активно працювали: підполковник ген. штабу Іван Перлик, капітан Петро Ганжа (старинного козацького роду з Чернігівщини) і прапорщики: Микола Букшований, Яків Сич, Федот Вакуленко та Малевич. Пізніше цей табор став осередком поповнення командного складу старшин при формуванні Сірої дивізії у Володимирі Волинському.

В роках 1915-1916 ще ніхто не передбачав, що так катастрофально закінчиться перша світова війна для російської імперії, тим більша заслуга тих старшин, що ставали твердою ногою на ґрунт Самостійности України, яка була остаточною метою СВУ у Відні.

Отже національно-освідомна та культурно-просвітня робота йшла серед вояцтва в таборі Фрайштадт та одночасно серед старшинства в таборі Йозефштадт. Мрії полонених ставали дійсністю. Революційні події на Рідних Землях і проголошення Української Народньої Республіки покликало вояцтво з таборів полонених до збройної боротьби з ворогами України. З полонених українців, вихованців СВУ, почалась формація Першої Стрілецько-Козацької Дивізії (Сірої) у Володимирі Волинському. Про формацію тієї частини докладно описав сот. Микола Бутович (відомий покійний артист-маляр) у збірнику ч. 11. «За Державність», Торонто, 1966 р., в статті: «Формування Сірої Дивізії у Володимирі Волинському». Св. п. М. Бутович був кадровим старшиною російської армії, попав у полон до Австрії, а перебуваючи в таборі полонених Візельбурґ

брав активну участь у таємному гуртку українських старшин. Це була людина великих чеснот, патріотична і всеціло віддана ідеї самостійности України. Він, як військовий фахівець, з перших днів формації Сірої дивізії безперервно був адьютантом її штабу аж до Луцької катастрофи в дні 16 травня 1919 р. Маючи до диспозиції ввесь матеріял, він об'єктивно описав в деталях формування тієї військової частини, часи за Гетьманщини, повстання проти Гетьманщини та пересунення дивізії з Чернігівщини на большевицький і польський фронти із осідком штабу Сірих у Луцьку. Автор приходить до висновку, що під час формації діяли віковічні вороги українського народу (поляки та головно большевики-москалі в особі «малороса» ген. Сокири-Яхонтова — командира Сірої дивізії за часів Гетьманату, а також москаля полк. ген. штабу Какуріна, що був помічником начальника генерального штабу українського війська в ці часи). Першого командира дивізії підполковника ген. штабу Івана Перлика після гетьманського перевороту відсунено, і то на «таємничий» лад, а пізніше дивізія, на жаль, не мала вже щастя дістати відповідного командира. Підполк. І. Перлик був непосічної вдачі людиною. Він був сильного характеру, упертий, завзятий і хоробрий в боях. Мав високу військову освіту, закінчив Академію генерального штабу. Як командир полку в Карпатах попав до австро-угорського полону. Його хоробра поведінка під час бою так заімпонувала австрійцям, що йому залишили його кавказьку шаблю. До всього цього він був людиною патріотичною і свідомо без вагань станув в ряди до співпраці з СВУ. І таку людину за Гетьманату відсунено, а на його місце прийшов генерал Сокира-Яхтонів, що пізніше виявився — большевицьким агентом. Як сказано, після підполк. І. Перлика, Сіра дивізія не мала щастя щодо командирів. Під час повстання проти Гетьманату на чолі дивізії стояв сотник Палій, колишній полонений з австрійських старшинських таборів. Людина чесна, порядна, патріотична, бойова, але не таке становище в революційний бурхливий час не відповідна. Був він слабохарактерним, довірливим і підпадав під вплив «революційних» елементів, що ним керували, як хотіли.

Після пересунення Сірої дивізії з Конотопу до Бердичева командиром дивізії був призначений підполковник Абаза (старинного козацького роду з Полтавщини). Він також перебував в таборі полонених в Австрії і брав активну участь у формуванні Сірої дивізії, але пізніше виявилося, що підполк. Абаза теж не годився на таку відповідальну посаду, хоч безперечно був людиною дуже порядною та відданою ідеї самостійности України.

16 травня 1919 р. Сірі разом із штабом на чолі з командиром підполковником Абазою, в підступний і зрадливий спосіб збоку військового командування поляків у Луцьку, попали до неволі. Тим самим військова формація Сірих, як основа, перестала існувати. Одначе Головне Командування Військ УНР наказом з 2 липня 1919 р. ч. 98. з недобитків Сірих та перейменуванням 4-ої Холмської дивізії створено нову формацію під назвою 4 дивізія Сірожупанників.

Участь Сірих у визвольній війні України з ворогами України — большевиками, москалями-білогвардійцями і поляками, докладно описана у спогадах таких авторів: інж. підполк. Василя Проходи і ген. Антона Пузицького, які були активними учасниками тих подій.

В. Прохода — живе тепер у Каліфорнії — походить з Кубанщини. З рядів російської армії в ранзі прапорщика попав до австрійського полону. У таборі Терезієнштадт в 1915 р. став на ґрунт самостійности України і тісно співпрацював з СВУ у Відні. В часі визвольної війни увесь час брав активну участь у рядах Сірих, як бойовий старшина, і виконував обов'язки адьютанта полку та інших формацій Сірих. На щастя, він провадив щоденник воєнних операцій і це послужило йому для систематичного опису всіх подій Сірих у боях, що подані в Збірнику ч. 1 «За «Державність», друге видання, Каліш, 1935 р.

Ген. хорунжий А. Пузицький — кадровий полковник російської армії, непересічної здібности, як військовик, відважний і хоробрий у боях. Під час Гетьманату був присланий, як командир Першого Сірого полку, проте з числа присланого командного складу з Генерального Штабу за Гетьманату, першим став в ряди повстанців проти Гетьмана і пізніше ввесь час, як бойовий старшина в рядах Сірих, боровся проти червоних та білих москалів. Про бойові операції, що ними він керував, докладно подав у своїх статтях: «Бої Сірих за Коростень» — Збірник ч. 2, «За Державність», Каліш, 1930 р. і «Боротьба за доступ до Києва» — Збірник ч. 5, 6 і 7 «За Державність», Каліш - Варшава.

Крім тієї основної мемуаристики про військову формацію Сірих подають ще такі автори невеликі фраґменти з дій Сірих.

1. Сотник Микола Бутович: «Зі споминів Сірожупанника», Збірник ч. 9. «За Державність», Каліш-Варшава.

2. Полковник С. Чорний: «До боїв Сірих за Коростень ген.-хор. Пузицького». Збірник ч. 3. «За Державність».

3. Інж. М. Скидан: «До Записок до історії Сірих підп. В. Проходи» Збірник ч. 5, «За Державність».

4. Інж. Павло Дубрівний, хор.: «Сірожупанники (Перша Стрілецько-Козацька Дивізія). «Вісті Комбатанта», ч. 3-4. Нью-Йорк. 1962 рік.

5. Підполк. В. Прохода: «Бойові операції 10 і 11 Сірих полків 4-ої Холмської Дивізії». Воєнно-науковий журнал «Табор», Варшава 1925 р.)

Підполк. В. Прохода: «4-ий полк Сірих Волинської групи в Зимовому поході, що 1920 р. розвернувся в 4-ту Стрілецьку Сіру бриґаду 2-ої Волинської дивізії». Воєнно-науковий журнал «Табор», ч. 7-8, Варшава 1927 р.

7. Підполк. В. Прохода: «Симон Петлюра — Вождь Українського Війська». Воєнно-науковий журнал «Табор», ч. 10, Варшава 1932 р.

8. В. Прохода: «Союз Визволення України», місячник «Самостійна Україна», ч. 11-12, Чікаго, 1965 р.

Деякі з незорієнтованих авторів, пишучи про Сіру Дивізію, подають неправдиві відомості. І так у збірнику ч. 10 «За Державність», Торонто, 1964 р. підполк. Григорій Маслівець в статті: «Гордієнківський кінний полк» подав наступне: «Обидві ці дивізії (цебто Синя і Сіра), не взявши жадної участи у звільненні України від передгетьманської червоної навали по своїм приході з Німеччини та Австрії до Києва, були розброєні і демобілізовані з волі німців та з наказу Гетьмана».

В ім'я історичної правди, на підставі джерельного матеріялу і фактичного стану подаю наступне: На жаль правдою є, що сформована з полонених українців в німецьких таборах Раштадт, Залцведель і Вецляр, де провадилась національно-освідомна робота СВУ, Синю дивізію стрінула сумна доля, бо вона була розформована, а друга Синя дивізія (теж сформована в Німеччині) під час переїзду в дорозі поміж Ковлем і Києвом теж була розформована з наказу німців. (Див. ген.-полк. Віктор Зелінський: «Синьожупанники», Берлін, 1938 р.).

Натомість Сіра дивізія в тому часі ще перебувала в стадії формації у Володимирі-Волинському, розпочавши своє формування з полонених табору Фрайштадт (Горішня Австрія) і, на щастя, свого розформування оминула. Сіру дивізію щойно в серпні 1918 р. з Володимира Волинського перекинули на Чернігівщину. Під час визвольної війни за Директорії УНР вона ввесь час брала активну участь і 6 грудня 1919 р. з «трикутника смерти» Сірі пішли в славний Зимовий Похід. Коли вона повернулась з Зимового Походу, зорганізовано з неї Сіру бригаду під командою ген. Шепеля, що входила до складу 2-ої Волинської дивізії як 10 і 11 Сірі полки і далі брала участь в бойових операціях, аж до інтернування поляками армії УНР.

На жаль, проф. інж. Василь Іванис також подав фальшиву версію у своєму репортажі: «Доповідь проф. Романа Смаль-Стоцького в Торонто» (див. «Українські Вісті» ч. 51/1582, 15 грудня 1963 р., Новий Ульм, Німеччина). Він пише: «Дивізії, що створені при співучасті СВУ, ніякої ролі на Україні не відіграли, бо ж самі німці, як східній фронт завалився, ліквідували їх». Далі, названий Автор подав про працю СВУ у Відні в роках 1914-1918 такий висновок: «Одначе для української справи на дальшу мету СВУ лишив сумне т а в р о. Його діяльність росіяни використали для пропаґанди, що Україну вигадали німці. Чужинецький світ в широкій масі вірить цій вигадці, що нею «орудують» всілякі Кенани ще й сьогодні». Шановний автор докладно не знайомий з роботою СВУ і досить різко й несправедливо оцінив роботу СВУ і військових формацій Сірої та Синьої дивізій. Вихованці СВУ масово зголошувались в ряди Українських Січових Стрільців, що боролись в рядах австро-угорської армії, але вони несли на своїх баґнетах волю і самостійність України. Вихованці СВУ свідомо клали свої голови за волю Батьківщини, наприклад: Денис Борисенко — народний учитель з Чернігівщини, поклав свою голову в числі 359 в Базарі, Микола Лозовик — гімназійний учитель з Київщини, був убитий в Лукіянівській тюрмі НКВД в Києві 1920 р. за організацію повстанських загонів, Юрій Балицький, ар-

тист-маляр (псевдо М. Вихор), син дідича з Херсонщини, згинув з рук білоґвардійців (Денікінців). Коли йому запропонували були боронити Московщину, він відповів: «Я боронитиму Україну в свому національному війську»... — і його застрілили на місці. (Це відтвердив св. п. Євген Чикаленко авторові цих рядків. Чикаленко мав свій маєток у сусідстві з дідичем Балицьким).

Українські Січові Стрільці тісно співпрацювали з Союзом Визволення України, маючи спільні національно-державні ідеали. Тому кинене слово «тавро» болюче вразило ще живих, колишніх активних співпрацівників СВУ і всіх колишніх вояків, що служили в українських формаціях — завдяки Союзові Визволення України.

В. Кедровський,
полковник Армії УНР

Початок українізації в російській армії і Перший Український Військовий З'їзд

Під час першої світової війни в російській армії було більше 6 мільйонів вояків змобілізованих з України. Вся маса змобілізованих українців була здебільша скупчена на фронтах проти осередніх держав. Всі ті російські найкращі бойові частини, що називалися Сибірськими, Туркестанськими, Фінлядськими і т. д. стрілковими полками складалися майже виключно з українців. Так само російська Петербурґська, Московська та Варшавська гвардії, а також різні ґренадирські полки і т. д. складалися або виключно, або переважно з українців. До того треба додати кінноту й артилерію та спеціяльні технічні військові частини, то стане зрозумілим, що стрижень боєздатної російської армії становили українці.

Мобілізація втягнула до російської армії численні кадри української, здебільша сільської інтеліґенції: народнє вчительство, різних аґрономічних та кооперативних діячів. Це був найсвідоміший в армії український національний елемент, хоч його українські політичні прагнення не сягали далі бажання мати для України національно-культурну автономію, а вже максимальним бажанням було добитися для України національно-територіяльної автономії. В армії існувала тенденція зосереджувати український елемент по змозі в суцільних частинах, виходячи з засновку, що творення національно-українських частин не шкодило боєзданості російської армії, а навпаки, скріплювало б її. З уваги на загрозу окупації ворожими арміями впершу чергу України, вказувано на вояків українців, як найкращих оборонців землі, на якій вони народились. Тоді ще не думано про політичну концепцію-орієнтацію України на центральні держави.

Це все треба мати на увазі, коли торкаємося справи так званої «українізації російської армії». Всеросійська революція дала надію не лише українцям, але й іншим немосковським народам російської імперії, на здійснення їх національних прагнень у межах російської республіки, яку всі хотіли бачити дійсно федеративною. Але на початку революції справу майбутньої федерації національних держав на території колишньої царської імперії висувалося обережно й не настирливо, бо існувала ще віра, що з московською демократією можна буде мирно, на базі спільних інтересів договоритися. Інтеліґенція різних народів, а в тому числі й українська вірила, що московська інтеліґенція щира в своїх гаслах «рівности й братерства всіх народів», а тому з нею можна буде порозумітися в справі забезпечення національно-територіяльних прав усіх народів колишньої імперії. Отже, для оцінки процесу «укра-

їнізації армії», мусимо все мати на увазі ті політичні й психологічні настрої українського загалу, які панували в початках загально-російської революції, поки українство повело свою власну національну революцію, змагаючись за свої національні позиції.

Українські військовики в російській армії від перших початків революції почали домагатися національних прав у тій армії. Після того, як Товариство Українських Поступовців видало 8 березня свою першу відозву, закликуючи український загал до організації своїх національних сил, в Києві скликано збори українських військовиків під проводом поручника М. Міхновського. Ці збори ухвалили скликати на 10 березня в Києві військове віче, яке вибрало Тимчасове Військове Бюро з 7-ох членів для ведення справи українізації армії, себто для включення до певних військових частин більшого числа українців, «не порушуючи боєздатности» російської армії. 14 березня таке саме віче відбулося в Харкові, потім в Одесі, Катеринославі, в Умані та в інших містах України, навіть поза Україною в Москві, Петрограді, Симбірську і т. д. Цим розпочався ланцюг таких віч і організацій українських гуртків та рад в різних частинах російської армії, спершу в запіллю, а потім і на фронті.

Київ зразу став осередком і провідником українських військовиків у російській армії і його військова залога поспішно почала творити центральні провідні органи для плянового ведення українізації збройних сил Росії.

Вже 16 березня в Києві скликано ширшу нараду українців вояків київської залоги. Головою наради був полковник Павло Волошин — начальник штабу запасної бриґади; його заступником капітан Сахно-Устимович, а секретарем наради поручник М. Міхновський. На цій нараді ухвалено заснувати Український Військовий Клюб імени гетьмана Павла Полуботка. Головою Клюбу обрано поручника М. Міхновського, а заступником його, капітана артилерії Гана. Тут же ухвалено розпочати організацію українських добровольних полків різного роду зброї. Для цього створено Український Організаційний Військовий Комітет на чолі з полковником Глинським та командиром Запасної київської бриґади полковником Волошиним. До президії Організаційного Комітету покликано також капітана Гоца, поручника М. Міхновського й прапорщика Павелка. Оцей Організаційний Комітет властиво став першою центральною організацією для ведення українізації у війську.

Як перший практичний вияв діяльности того Комітету постав у Києві Перший Український імени Гетьмана Богдана Хмельницького Полк. Організацію полка започатковано в день «Свята Квітів» у Києві 18 квітня 1917 року.

Під ту пору в Києві на збірному етапному пункті зібралося більше 3,000 українців - вояків, що чекали на відправу на фронт у різні військові частини. Дехто з них перебував тут коло 3-ох місяців. Захоплені хвилею національного пробудження, вони зібралися на свої загальні збори й постановили домагатися, щоб з них зорганізовано окремий український полк, та відіслано його під його іменем на фронт. Тому, що ро-

сійська влада була рішуче проти такого домагання, то полк був сформований революційним шляхом, самочинно. Він обрав на свого командира полковника Капкана.

Російська військово-«демократична» влада в Київській окрузі назвала той вчинок українців «державним злочином», що може зруйнувати всю російську армію, якщо такі випадки будуть повторятися. Звичайно, причиною «обурення» москалів, що називали себе демократами, було те, що вони побачили у створенні першого українського полку небезпечний зародок українського сепаратизму. Влада рішуче виступила на боротьбу проти такого «небезпечного вчинку». На допомогу їй прийшло все, що було в Києві вороже українському національному рухові. Різні російські революційні організації, преса всіх напрямків, починаючи від чорносотенного «Києвлянина», включно до проґресивно-інтеліґентської газети «Кіевская Мисль» та київський Революційний Совіт Робочих і Солдатських Депутатів, разом з демократичною міською «Думою», почали таврувати виступ українців, як тяжкий «злочин» проти революції, проти заповітів демократії, проти інтересів «рабочого люду», проти російської держави й т. д. Отже на голови «бунтарів» посипалося обвинувачення в усіх «сьомих гріхах».

Це був перший грім, який несподівано вдарив з боку об'єднаних русоцентричних кіл. Він протверезив українське громадянство, зокрема, воящтво. Вже з отих перших днів всеросійської революції, російські «демократи» показали українцям, що треба вести власну українську національну революцію і революційним шляхом добиватися своїх прав.

Тому спротив російської «революційної демократії» підштовхнув українців до дальшої праці. Клюб імени Полуботка та Організаційний Комітет розповсюдили по фронтах і в запіллю десятки тисяч відозв, закликаючи українських вояків у російських збройних силах об'єднуватися в свої національні формації й подавати негайно відомості про себе до Організаційного Комітету. Як відповідь на цю відозву скрізь почали відбуватися українські віча та засновуватися українські військові товариства, комітети та ради. Вже в другій половині квітня створено Український Військовий Клюб у Москві, на фронті в Тернополі 8 квітня, відбулося велике віче українців дієвої армії. Це віче ухвалило домагатися національно-територіяльної автономії України з прилученням до неї Галичини, Буковини й Кубані. Майже одночасно на з'їзді вояків Західнього фронту утворено в Мінську Українську Фронтову Раду, а при штабі головнокомандуючого фронтом зорганізовано Українську Громаду. Фронтовий з'їзд обрав на голову Української Фронтової Ради С. В. Петлюру. На північному фронті в 5-ій російській армії була створена Українська Громада, а 26 квітня в Одесі відбулися установчі збори представників різних військових частин для створення Одеської Української Військової Ради, діяльність якої охоплювала всю Одеську Військову Округу, Румунський Фронт та Чорноморську військову фльоту. Головою Ради було обрано старого українського діяча, лікаря І. М. Луценка.

Відомості про створення на всіх фронтах та на всіх просторах російської держави українських військових організацій почали тисячами надходити до Організаційного Комітету, до Клюбу Гетьмана Полуботка та до Центральної Ради. А разом з тим і скарги на різного роду перешкоди українцям організуватися в той час, як російські військові творили різні свої революційні комітети та інші організації. До Центральної Ради й до Організаційного Комітету почали все більше впливати повідомлення про арешти хоч трохи активних діячів військовиків, які пропагували створення українських військових організацій, а також активне і навіть збройне поборювання творення українських відділів у російських збройних силах.

Не зважаючи на всі перешкоди й залякування активних українців військово-полевими судами за ворохобню й дезертирство, український військовий рух усе більше поширювався і скоро набрав спонтанного масового характеру, з яким російська влада вже не могла дати собі ради й почала «пост фактум» рахуватися з ним. Разом з тим, щораз більше з'являлася необхідність створити всеукраїнський центральний керуючий орган, щоб цей спонтанний рух влити в певні організаційні форми й надати йому пляновости й одноцільности. Тому серед українців-вояків Київської залоги постало питання якнайскорше створити такий керуючий центр.

На зборах 14 квітня 1917 року, на залі Центральної Ради в Києві відбулися збори, скликані Організаційним Військовим Комітетом українців — представників деяких військових частин з фронту, Київської залоги й різних військових організацій, що на той час знайшлися в Києві, прибувши до Києва з різних частин фронту й запілля.

Збори ці ухвалили таку історичну постанову:

«З огляду на те, що єднання на національному ґрунті є непереможною організаційною силою, скликати з'їзд представників української нації від військових частин, по можливості від усіх, де б вони не стояли, на таких умовах:

«1. Від українців кожної окремої частини — по одному представникові.

«2. Крім того, з українців кожних чотирьох частин — по одному офіцеру (чи лікарю, чиновнику), а там, де тільки одна частина — по два представники, з котрих один повинен бути солдат, а другий офіцер (чи лікар, чиновник).

«3. Військові українські організації — по 1-2 представників.

«Увага: Окремою частиною лічиться полк, фльотський екіпаж, окрема морська команда, дивізіон, дружина, транспорт, окремий батальйон, госпиталь, парк і всяка окрема частина, котра має свій окремий розпорядок.

«Порядок денний з'їзду:

1) Боротьба з дезертирством.

2) Підтримання дисципліни та полагодження непорозумінь останніх днів.

3) Відозва до селян українців у харчовій справі.

4) Пляномірність переведення одноплемінности полків і військових частин на Південному і Південно-Західньому фронтах, без найменшої шкоди для існуючої організації цілої армії.

5. Питання про офіцерський командний склад та про поповнення тих військових частин, що організовані на підставі ч. 4.

«Скликання З'їзду на 5 - 6 мая доручити Українському Організаційному Комітетові й Українській Центральній Раді».

Вислухавши цю постанову вояків, Центральна Рада ухвалила скликати на означений термін Перший Всеукраїнський Військовий З'їзд.

Скликання Військового З'їзду схвилювало й насторожило всі протиукраїнські сили. Почалися більші напади російської преси та взагалі російських революційних організацій. Українцям почали чіпляти латку австро-ґерманофілів, навіть аґентів осередніх держав, зрадників «своєму атєчеству», шпіонів і т. д. Одночасно військова влада заборонила вибірати делеґатів на З'їзд і лише організаційна сила та ентузіязм українців-вояків переміг всі перешкоди, хоч часами доходило до збройної сутички між українцями та їх противниками. Вибраним делеґатам влада не дозволила їхати на З'їзд і проголосила, що тих, які поїдуть до Києва будуть рахувати дезертирами з фронту й поставлять під військово-польовий суд.

Але українська національна стихія всі труднощі переборола й на З'їзд прибуло понад 700 делеґатів, що, за підрахунком мандатної комісії репрезентували 1,580,702 організованих українців-вояків.

Цей з'їзд уявляв собою могутню демонстрацію організованости озбросного українського народу й проходив в атмосфері високо-національного піднесення. Російська преса віддзеркалювала принишклий настрій росіян, закликаючи українців уже тільки до «збереження єдинства революційного фронту».

Отож така поважна кількість делеґатів на З'їзді викликала переляк серед «общерусскої демократії», що примусило всеросійський Виконавчий Комітет Ради Робітничих і Солдатських Депутатів прислати З'їздові плаксиве «телеґрафічне увєщеваніє» та прохати не приймати рішучих постанов у справі націоналізації армії, щоб «не згубити цим революції» (звичайний арґумент общеросів). Комітет Ради Робітничих і Солдатських Депутатів у Петрограді обіцяв справу організації окремих національних військ обговорити на найближчому всеросійському З'їзді представників всіх Совєтів Рабочих і Солдатських Депутатів 14 червня. Тому Виконавчий Комітет просив українське вояцтво довіритися йому та звернутися до українців-вояків із закликом стриматися від самочинної націоналізації армії. Ця телеграма викликала велике обурення серед делеґатів З'їзду й треба було багато зусилля збоку його провідників, щоб можна було дальші наради вести спокійним тоном.

Російська демократія правильно оцінила значення першого Українського Військового З'їзду, але дуже помилилася, коли гадала, що своїми постійними виступами проти українського «шовіністичного» руху зможе його спинити, або скерувати в бажаному їй напрямку. Таким втручанням «общероси» лише нервували українські національні маси та провокували їх до нагальних актів. Лише завдяки тактові, який проявляли в ті часи ті, кого хвиля національного революційного руху поставила біля його керми, інколи з великими зусиллями вдавалося вияинати кривавих сутичок. Центральним пунктом постанов З'їзду були ухвали про українське національне військо й Український Військовий Генеральний Комітет. В тих постановах між іншим говориться: «...одним з дійсних могутніх засобів до піднесення духа, для зміцнення військових частин в одне суцільне, могутнє тіло — З'їзд визнає негайну націоналізацію армії на національно-територіяльному принципі. Зокрема З'їзд оголошує потребу організації української армії»... «Утворити тимчасовий Український Військовий Генеральний Комітет при Українській Центральній Раді, який має відати українськими військовими справами і працювати у тісному контакті з Російським Генеральним Штабом».

До складу членів Комітету обрано 18 делеґатів.

Таким чином постав український військовий керуючий центр, який зв'язав тісно в одне ціле увесь український військовий рух і дав йому закінчені організовані форми.

Член Генерального Комітету, обраний на першому З'їзді, полковник О. М. Пилькевич, у таборовому журналі «Наша Зоря» пише про перші часи праці Генерального Комітету так:

«Ворожо було зустрінуте в російській армії народження Військового Генерального Комітету, а в Петербурзі й особливо в командуванні Київською округою навіть з досить великою настороженністю, недовір'ям і страхом. В перші ж дні свого існування багато довелося У. Г. Комітетові поборювати перешкод у своїй праці не тільки таємних. але й отвертих. Нераз доводилося одній частині членів У.В.Г.К. сидіти і працювати на засіданні Комітету, а другій брати в кишені револьвери і вартувати на вулиці біля будинку, в якому відбувалося це засідання».

Уконституувавшись і налагодивши роботу, Військовий Генеральний Комітет вислав до Петрограду, разом з делеґатами Центральної Ради своїх 4-ох членів: О. Пилькевича, С. Письменного, Д. Ровинського й А. Чернявського. Делеґація подала такі домагання:

«1) Оповістити в наказах по військових частинах і установах фронту, тилу й фльоти про заснування та існування Українського Військового Генерального Комітету при Київській Центральній Раді як органу, що відає всіма військовими організаційними установами та питаннями й до якого в цій справі повинні звертатися всі українські громади.

«2) Зажадати від усіх військових частин армії й фльоти поіменних списків генералів, штаб — обер-офіцерів — українців; ві-

домостей про солдат українців загальним числом в кожній частині й щоб ті відомості безпосередньо переслати в Генеральний Комітет.

«3) Негайно зробити розпорядження про перевід із запасових частин, що знаходяться в центральній Росії, одної дивізії важкої артилерії, комплектованої українцями (всякого ґатунку зброї), одної польової батареї, а перебуваючу нині в Києві гірську запасову батарею вважати українською. Всі частини спеціяльного призначення, що знаходяться в Києві, як понтонні, залізнодорожні й другі, українізувати, а вироблення пляну й порядку переходу їх віддати Українському Генеральному Комітетові.

«4) Дати Українському Генеральному Комітетові право для поповнення некомплекту в 1-му Запасовому Полку імени Богдана Хмельницького, а також і других частинах, що знаходяться в Києві, які творяться для відправлення маршових сотень в призначені на фронті три корпуси, й вимагати, щоб було поповнено їх тиловими українськими частинами розпорядженням Українського Військового Генерального Комітету.

«5) Якнайскорше виділити в тилових запасових частинах солдатів-українців в осібні сотні, курені, команди, з умовою оставлення їх покищо на тих же самих місцях і в тих же самих частинах, де вони тепер знаходяться.

«6) Зробити розпорядження про якнайскоршу передплату на скарбовий рахунок у всі частини фронту й тилу, в усі військові інституції і штаби слідуючих українських газет: «Нова Рада», «Робітнича Газета», «Народня Воля», «Наше Життя».

«7) Кооптувати до складу У.В.Г.К. одного офіцера-українця Генерального Штабу, одного кавалериста, топографа й козакакубанця. Представників других спеціяльностей Генеральний Комітет гадає можливим кооптувати з місцевих військових частин.

«8) Зробити розпорядження про видачу всіх старих запорожських знамен та клейнодів (булави, бунчуки і т. д.), а також знамена городових українських полків осібній українській делеґації, яка в короткім часі буде послана від Генерального Комітету з Києва для прийняття й відвезення їх в Київський Історичний музей.

«Знамена ці й клейноди хороняться в Ермітажі, а деякі в церквах і соборах Петербургу, Москви і других міст Росії.

Ці домагання були передані урядові в Петрограді 20 травня 1917 року. Про поїздку делеґації Центральної Ради з членами Генерального Комітету член її О. М. Пилкевич далі пише в «Нашій Зорі» ч. 14, між іншим так:

«Самим сильним арґументом звичайно для російського уряду були в цій делеґації представники організованого українського вояцтва. І дійсно, вже на авдієнції у президента ради російських міністрів князя Львова сильне враження зробила на цього представника російського уряду промова полковника Пилькевича, який закінчуючи своє слово, сказав: «В разі відмовлення наших справедливих історичних домагань

збоку Тимчасового Російського Уряду, Вам, пане міністре, доведеться мати діло з півтора мільйонами озброєного українського народу!» Це для заскорузлої петербурзької правлячої бюрократії було як вибух бомби, що несподівано розірвалася над їх головами, бо впродовж 250 літ з ними ще ніхто так не говорив з України.

«Але після двохтижневого оббивання порогів у петербурзьких правлячих і громадських центрах, засідань в різних комісіях, делеґація повернулась до Києва з порожніми руками. Зате з твердим переконанням, що нам треба шукати правди тільки у себе дома, на Україні, покладаючись на власні сили і готуючись до впертої боротьби, бо нас у Петрограді не розуміли й відмахувалися, як від настирливої мухи. Ми також зрозуміли, що з нами тоді тільки будуть говорити й слухати, коли ми дійсно заговоримо з ними тою мовою, яка їм зрозуміла, коли ми дійсно покажемо їм, що ті півтора мільйона баґнетів, які ми зорганізували, — це є не порожній звук і не «красноє словцо». І повернувшись до дому, ми ще з більшим захоплення взялись за свою працю, бо час не чекав...»

Для посилення дальшої боротьби за свої національні права й не чекаючи формальної відповіді від Тимчасового уряду на меморандум Центральної Ради, який Центральна Рада для скріплення своїх національних сил скликала в Києві Перший Всеукраїнський Селянський З'їзд, а кілька днів пізніше Другий Всеукраїнський Військовий З'їзд. На Селянський З'їзд прибуло 2,500 депутатів, представників по одному від кожної волосної селянської спілки; по два представники від повітових Комітетів Селянської Спілки й по два представники від губерніяльних організацій Селянської Спілки.

Перший Всеукраїнський Селянський З'їзд розпочав свою працю за два дні раніше Другого Всеукраїнського Військового З'їзду. На цей З'їзд прибуло революційним порядком, не зважаючи на заборону З'їзду військовим міністром О. Керенським, 2414 делеґатів. Вони були репрезентантами 1,732,444 організованих українських вояків у всіх російських збройних силах фронтів, військової фльоти й запілля.

Розпочався другий етап революційної організації українських збройних сил, а разом з тим ще більш посилена боротьба Тимчасового уряду всіх російських революційних організацій і російського суспільства проти всього українського національного руху. Оборону українських національних інтересів у першу чергу мусіло вести українське вояцтво, яке в цій боротьбі почало вже тоді складати криваві жертви.

Видавництво "Вістей Комбатанта" повідомляє, що дивізійна редакція журналу є в Торонті, Канада і просить усіх колишніх дивізійників у всіх справах звертатися на канадійську адресу.

Так само Видавництво повідомляє усіх передплатників "В. К." з Канади, щоб вони всі свої справи зв'язані з передплатою, висилкою журналу тощо, полагоджували через канадійського адміністратора журналу, Івана Шостака, в Торонто. Обидві адреси на другій сторінці обкладинки.

Микола Прасіцький

«Їм же ність числа...»

Тисяча дев'ятсот дев'ятнадцятий рік. Чудова літня пора на Україні. Куди не глянь, скрізь хвилюють колосисті лани збіжжя, з-поміж якого привітно усміхаються червоні маки, сині волошки, фіолетні дзвіночки й інші різнобарвні квіти, що так мило та любо пестять зір. Широкі шляхи та вужчі бічні дороги майже вцілості вкриті зеленою муравою, немов пухким килимом, а на них видніє одна, дві і більше сірих смуг, т. зв. «колій», себто наколесних доріг. Краї шляхів відзначені ровами, а на їхніх берегах маячать стовбурі реп'яхів і різного будяччя, що буйно розрослося, почуваючи себе зовсім безпечно. бо нікому не прийде на гадку, щоб нищити тих галапасів. На Україні всього досить і всім та всьому вистачить місця та поживи. А втім, як-же багатьом бракувало тоді безпечного притулку і навіть часто клаптика хліба. Свідомі сини багатющої чорноземної країни, що з різних причин не встигли ще приєднатися до рідних військових формацій, блукали шляхами в різних напрямах, шукаючи більшого згрупування своїх, або затишного кутка, де можна було б перечекати до слушної хвилі.

«Безкровна революція», що її так залюбки називали її первісні творці, незабаром виявилась найжорстокішою в історії і скупалася в ріках невинної крови. мільйонів жертв. Чад «свободи» дуже швидко проникнув у всі закутки тодішньої московської імперії і в першу чергу затуманив голови найнижчим шарам суспільства і авантюрникам різної масти, що позбавившись бича над собою виплили наверх, як олива на воду. Їхнім бешкетам і сваволі не було меж. Не було сили, яка могла б загнуздати їх. Але, знайшлися такі. що зуміли використати цю голоту для своїх цілей, зручно приклеївши їм марку передовиків і оборонців революції та, прокинувши в них фальшиву амбіцію, прихилили на свій бік. Діставши під свою керму зав'язок розбишацької сили, при їхній допомозі поширюючи різні брехливі, спокусливі гасла, все більше скріплювали свої ряди лакомим і несвідомим елементом та почали зводити безпощадну боротьбу проти всіх, хто прагнув якогось правопорядку. Найзавзятіша боротьба впарі з найбільшим безладдям запанувала в Україні. Ворог за всяку ціну намагався здушити назріваючу національнодержавну свідомість народу, що спротивлявся наїзницькій владі та бажав самостійного життя на своїй землі. Різні банди під червоними прапорами ґрасували на просторах України і своїми нелюдськими вчинками наганяли страх на мирне населення. Кожного запідозреного у т. зв. контрреволюції (під цей параґраф підтягалося всіх небажаних осіб, уявлених і особистих ворогів), кожного, хто тільки не мав мозолів на руках чи болота за нігтями схоплювали і по-звірячому, найчастіше, навіть без рішення т. зв. революційного суду «пускали в розход». «Лови» на людей відбувалися в кожночасній

порі дня чи ночі несподівано і в початках давали значні, достатні висліди для бандитів.

В тому часі банда червоних чекістів під проводом кол. земського техніка Лютого орудувала на терені Ямпільщини. В досить заможному селі Кетросах, зовсім випадково, всилу тодішніх обставин, перебувало вісім молодих старшин кол. російської армії, що знайшли там тимчасовий притулок і захист у своєї рідні чи добрих знайомих. В центрі села, на приходстві недавно померлого на тиф благочинного (декана) о. С., крім його двох синів: студента, а тоді старшини і молодшого-семінариста та доньки-студентки філософки. перебувало ще троє їхніх свояків, також кол. старшини Ж. Островський і Весоловський. Останній був нареченим молодої студентки Марусі, що виконувала обов'язки господині дому після смерти своєї матері, яка ще перед війною померла в одній з віденських лікарень. Крім вище згаданих, в селянській хатині, на окраїні села, на горбі. від кількох днів замешкали ще чотири молоді старшини. Двоє з них, що чудом вирвалися з рук Могилівської ЧК були жонаті і їхні жінки виконували для нас розвідку та зв'язок. Майже кожного дня пополудні всі ми збиралися на приходстві і там дискутували над нашим прикрим та загрозливим положенням, намагаючись знайти з нього якийсь можливий, гідний вихід. І так, котрогось дня вранці, як звичайно, одна з наших пань пішла в долину до села на розвідку. Та не минуло ще й пів години, коли вона перелякана і поблідла бігом влетіла до хати і зарапортувала: «большевики в селі, кінна сотня чекістів під командою Лютого оточила приходство, сама бачила, як він зліз з коня і дав якийсь наказ бандитам. а сам в товаристві кількох осіб попрямував до середини мешкання». Супроти такого «звіту». нам не залишалося нічого, як лише негайно скритися, але де? За тими нарадами і з огляду на пляноване скоре залишення села, ми легкодушно не подбали про криївку на всякий випадок і тепер опинилися в крайній халепі. Але на призадуму не було часу. Жінки нас наглили і ми, не довго думаючи, за порадою сусіда, дядька О., колишнього підстаршини одного з лейб-ґвардії «його величества» полку, заховалися в житі, тут же біля нашої хати, бо до поблизького ліса вже небезпечно було тікати, кожної хвилини могли наскочити червоні вершники, що гарцювали по селу. Від тої хвилини, дядько О. перебрав команду в свої руки. Жінок вислав на тимчасовий побут до сусіднього села Підлісівки, позагумінковою дорогою. а нам рішуче наказав сидіти тихо, не виглядати з жита і нічого не боятися. Він потрапить порадити собі в разі потреби. Для підбадьорення, приніс нам пляшку самогону-первака власної продукції, спорий шматок смаленої солонини і молоденького часнику на закуску. а для розваги додав ще колоду гральних карт, що нагадували собою свинячі вуха від довгочасного виконування свого призначення. Все це сталося миттю. Тільки що ми встигли сяк-так примоститися, коли почули тупіт кінських копит і пересторожний сиґнал дядька О. Дорогою по-при нашу хату проскакало кількох вершників, виїхали на край села і зупинилися недалеко від нас. Кілька хвилин постояли, розглядаючись довкола, вкінці сплюнувши і грубо вилаявшись, завернули назад в село. По кількох годинах напруженого перебування в житі, ми діждалися дядька О. і його команди

«виходь». Ми дізнались, що небезпека наразі минулась і що червоні від'їхали, забравши з собою з приходства дві особи: Весоловського і Островського. Таке повідомлення дуже пригнобило нас і нагнало чимало страху. Незабаром вернулися жінки з потвердженням відомого нам вже висліду наскоку Лютого. Вони встигли побувати вже на приходстві, довідатися деяких подробиць про арешт та наскільки можна було, потішити нещасну Марусю. Лютий, мабуть з уваги на давніше особисте знайомство з членами родини о. С. та попередні неоднократні гостини в тому домі, обійшовся назверх досить чемно і вилеґітимувавши приявних мужчин, заявив, що мусить їх затримати під своїм доглядом до часу потрібних вияснень щодо їхнього перебування на терені іншого повіту. Старшого С. на щастя не було дома, молодший їх не цікавив, бо був ще учнем, а Ж., зодягнений в просту одежу господарського робітника якраз обходив господарку і не впізнаний посіпаками, встиг вислизнутися їм з рук, простуючи поза городами геть з села. Таким способом цим останнім удалося оминути трагічної долі своїх двоюродних братів. Про якийсь рятунок нещасних арештованих фізичною силою не могло бути мови з огляду на чисельність та добре озброєння відділу. Це значило б збільшити бандитам здобич та не осягнути мети. То ж бідна Маруся, по короткій надумі, опанувавши себе, постановила поїхати слідами розбишаків і прожогом кинулася здоганяти їх, а наздігнавши спробувати ще раз просити звільнення дорогих і близьких їй осіб. На жаль, її виправа була спізнена. Працюючі в полі селяни вказали їй місце тільки-що переведеної кривавої розправи. При дорозі у затишку невеличкого гайку, з-під поверхні землі виставали кінчини ще теплих звірськи закатованих трупів, недбало в поспіху притрушених зверха землею. Єдине, що залишилось Марусі, яка попала у зрозумілу розпуку, це вернутися до села і подбати за християнський похорон невинних жертв розбещеної банди.

Приготування до того сумного обряду, при всьому поспіхові, тривали до наступного дня. До наспіх зроблених домовин покладено кусні порубаних шаблями жертв та привезено на місцевий цвинтар. Тут зібралося багато народу в проводі з молодим, з сусіднього села священиком, щоб довершити належного обряду і віддати останню прислугу одним із численних жертв кривавої революції. Між зібраними нікого не бракувало і з нашого гуртка. Прийшли попрощати і випровадити в останню дорогу своїх побратимів.

По короткім Богослуженню, домовини були спущені до спільної могили при загальному риданні жіноцтва та співі «вічная пам'ять» і німої молитви, що просила справедливости Божої та кари для злочинців.

Так постала була ще одна могила мучеників, що впали жертвою клясової ненависти, з рук розбишацької банди, що чванилась назвою большевиків.

Ще того ж самого вечера, попрощавши прибиту горем Марусю, решта нашої братії розїхалася поодинці назустріч Українській Галицькій Армії, що вже підходила до Могилева-Подільського.
Філядельфія, в лютому 1955 р.

С. Паладійчук

Спогади про «Гребенківщину»

В нашій визвольній боротьбі від 1917 р. до кінця 1920 р. розрізняємо три етапи, а саме: владу Української Центральної Ради, владу гетьмана П. Скоропадського та владу Директорії Української Народної Республіки.

Під час гетьманської влади серед незадоволеного селянства почали сильно зростати повстанські загони, й саме тоді створено окремі карні відділи поліції, т. зв. «карательні отряди», які їздили по селах і безпощадно карали селян за революційні вчинки на місцях. Карали грішми і шомполами, знущались над старими і молодими, а часто навіть над дітьми. Це знущання викликало серед населення реакцію-спротив, який виявив себе в місцевих повстаннях проти гетьманської влади в різних частинах України. Найбільші з них з'явилися на Звенигородщині, Таращанщині та Сквирщині. Отаманом повстанців на Сквирщині був Зибенко, на Звенигородщині — Павловський, а на Таращанщині — Гребенко. Він найдовше очолював там той повстанський рух, який називали «Гребенківщиною», про яку пишу свої спомини.

Гребенко, син селянина-середняка, походив із села Лісовичів, біля Таращі на Київщині. В часі першої світової війни служив він у російському війську і був у ньому «прапорщиком», по-нашому хорунжим. З початком революції з'явився він у Лісовичах і брав участь у революційному русі свого села та волости. Національними справами захопився він на фронті, в часі українізації наших вояків; почував себе українцем і виступав в обороні селянства та свободи народу. Таким знали його селяни і тому втягнули його в ряди повстанців до боротьби — в їхньому щирому переконанні — за волю і проти ворогів селянства. В травні 1918 р. очолив він повстанський рух селян свого села і волости та сусідніх волостей: Ставищанської, Жидівсько-греблівської, Бузівської, Ківшоватської, Жашківської, П'ятигорської та інших в південній частині Таращанського повіту. Перед тим повстанням не встоялись «карательні отряди», з яких більшість учасників повтікала і це примусило Гетьманський Уряд просити німців за допомогу в боротьбі проти повстанців. Про це довідався в Києві Український Національний Союз, який пильно стежив за подіями в Україні під час влади Гетьмана та німців. Управа Союзу знала, що німці жорстоко розправляться з повстанцями, бо повстання шкодило німцям у вивозі до Німеччини збіжжя та інших харчових продуктів з терену, охопленого партизанським рухом. Треба було те повстання довести до самозліквідування, бо воно було не на часі та не було відповідно підготоване проти військової сили німців, а було тільки спонтанним, чуттєвим відрухом на гетьмансько-німецькі грубі засоби правління в Україні. Тому У. Н. Союз вислав до Гребенка свою делеґацію з пропозицією припинення повстання, яка в складі трьох осіб з Києва, а саме: Чернявського, Часника та автора цих споминів виїхала до Таращі, де кооптувала ще двох представників від повітового Відділу

Українського Національного Союзу в особах Захаржевського та П. Борща. Німці були тоді вже в Таращі, а повстанці 10 до 15 верств від неї. Завдяки делеґатові П. Борщеві делеґація зустрілась з Гребенком і його штабом. Всі ми спільно обговорили ситуацію і прийшли до висновку, що німці переможуть повстанців, бо вони недостатньо озброєні, головно сокирами, косами й вилами. Гребенко погодився з висновками делеґації, однак відмовився повстання негайно ліквідувати, бо огірчені селяни не приймуть такої пропозиції; вони жадні помсти за заподіяні знущання над народом, зокрема селянством. Тому він уважає, що з німцями таки треба дальше воювати, принимаючи нову тактику, а саме: не зводити з ними великих боїв, лише частими несподіваними наскоками деморалізувати та послаблювати їх, вижидаючи корисних для повстанців умовин. Така тактика завдасть великої шкоди німцям, проти яких наставлений ввесь нарід. «Ми будемо перед німцями відступати, а може статись так, що вони будуть перед нами втікати», — сказав Гребенко. Делеґація попрощалась з Гребенком і його штабом та від'їхала. На другий день німці зробили наступ на повстанців, які відступили до Жидівської Греблі, де до них приєдналися повстанці Звенигородського району. Вони спільно зводили бої з німцями впродовж двох місяців, доки не були примушені перейти на лівий бік Дніпра і там перейти до большевиків, які прийняли їх у склад своєї армії, як Таращанську Повстанську Дивізію. Вони вважали цих повстанців за комуністів, однак це не було правдою. Повстанці не боролись за комунізм, лише за свободу, боролись проти поневолювачів і гнобителів селянства. Їхній командир Гребенко теж не був комуністом, про це переконались зчасом большевики і вони зліквідували Гребенка. Так згинув Гребенко, щирий приятель селянства та борець за його волю з руки ворога українського народу.

З тої Таращанської Дивізії, яка втратила свого любленого командира, з часом повтікали таращанці, а на їх місце прийшли несвідомі чернигівці та багато москалів. Дивізія залишилася лише з назвою «таращанська», але таращанців у ній не було. Большевики використовували цю назву для своїх пропаґандивних цілей. Вони голосили, що таращанці, це українці-комуністи, які воюють проти самостійности України, що вони є за союзом із Росією, а то було неправдою, бо вони під проводом Гребенка змагалися не за комунізм, лише за волю нашого народу в Україні, а, коли обставини загнали їх на бік комуністів, вони повернулися домів і багато з них вступило в армію Української Народньої Республіки, та воювало за національну і соціяльну ідею українського народу.

Від часу появи таращанського повстання та його дивізії, проминуло вже 48 років. В тому часі появилися згадки про гребенківське повстання і дивізію. В деяких згадках названо цю дивізію «большевицькою» а то тому, що про неї часто згадують большевики в своїх писаннях. Я, як живий ще свідок написав ці спогади, щоб наша преса перестала називати «Таращанську Дивізію» большевицькою. Правдивий опис тих подій появився також у «Червоній Калині» в Европі та в «Самостійній Україні» в Америці.

З цим числом вводимо гумористично-сатиричну сторінку на різні теми з вояцького життя або комбатантського животіння. І тому хочу Вас, шановні Читачі і комбатантські діячі, заохотити, щоб Ви скористали з цього експерименту і присилали свої гумористично-сатиричні твори духа, бо в противному випадку будете терпіти і нарікати, змушені читати мої експериментальні писання.

Це ніяке контроверсійне «звернення» до Вас, (це слово, кажуть, пахне політикою) ані гарячий, більш або менше недолугий заклик, а просто наказ:

Пишіть і рисуйте, про себе . про нас, про наші З'їзди, ранґи і Рімінські матури, про «скіряних» хлопців і «найкращих» хлопців Дивізії! Давайте карикатури, надсилайте гумористичні, епіграми або вірші з добрими і кепськими римами, з ритмом і без ритму, але тримайтеся комбатантсського кодексу — етично, так, аби «шафа грала» і аби слава не пропала же через чарку маєм права... аж до пів до другої години. —

А. Сатирник

С. Музичка

НАША СПРАВА

Я цікавлюся життям до безміри. Світові події — це зміст моїх буднів. Читаю, дивлюся, слухаю і втоми не знаю. Прийде вечір, довкруги мене книжки, журнали і газети. Телевізор включений і в кухні радіо гримить... Не дивуйтеся мені. Я хочу знати, що діється у світі. Як далеко війна?... Як близько нам до миру?...

Збудіть мене о півночі, я з просоння усе вам точно зрепортую. Земна куля в мене на долоні. У світовій ситуації я таки спец. Воно не важко. Читайте, дивіться і слухайте, вістки самі приходять. Слідкуйте пильно і заключення робіть. А згодом, хоч передовиці пишіть у нашій пресі!... У світовій ситуації орієнтуватися не важко.

А запитайте мене про нашу справу... Скарайте, нічого вам не скажу. Ні і ні. Тут, признаюся, я здеорієнтований цілком. А так хотілось би знати!... Я стараюся, я страждаю. Нічого не виходить. Читаю нашу пресу, бюлетені, альманахи, навіть протоколи і збіркові листи... Нишпорю, соплю, читаю і чорне бачу. Я теж і людей питаю і годі будьщо довідатися. Пишемо різне і ще різніше говоримо. Про це, що робимо, не згадуйте... Така вже наша справа.

Беру нашу пресу до рук. Що я бачу? Лінії в безконечне!... Одна одну різко перетинає і творяться фігури і фігурки... Хоч будь у нас геометром!... Так. У нас лінії ведуть і ми у них в полоні. Як наша справа стоїть? Читайте! Серце ваше затремтить. Ми у боротьбі!... Перемога наша на овиді. Гляньте, ось Золотоверхий у радості горить. Так вони вам ска-

жуть. Чудово і прекрасно. Вже в Азії про нас говорять... Подумайте! Наша справа йде вперед. Ще трохи і місяць буде наш!...

Та коби то вся наша мудрість була в одній газеті. Може тоді і справа тверезою була б!... У нас бо лінії... Читайте, що пишуть інші. Щось воно не тече. За боротьбу — ні згадки. За круглий стіл — і навіть трава не шелестить. В дипломатію пішли. Здається замирилися. Ви лише пождіть. Україна є!... А дальше? Ворога у нас немає! Коби якось зі своїми нам впоратися... Що ви на це? Кажіть, що хочете. головне, що лінія є!... Які заключення? Боремося, не боремося, і жити нам не дають.

Ось бачите мою проблему. У лініях я таки загубився. А може справа наша у них замоталася... Вони перетинаються і число їх безконечне. З преси годі щось зачерпнути про нашу справу. Іду між люди, діячів питаю... Знаю куди вдатися!... Чим більший діяч, тим більше в безконечність пре! Вони наші геометри. Лише на лініях визнаються. Кожний з них у лінії закоханий. А щоб хтось зважився її йому торкнути! Вона його мила любка.

— Як наша справа стоїть? — запитую нераз.

— Тссс...

І на цьому кінець. Значить щось таємне. А може, просто, «не говоритимеш про справу з ким треба»...

Інші не мовчать. Вони репетують. Довкруги у них вороги і важко їм обігнатися.

— Революція іде!... Не чули? Не знаєте?...

А там ось раду радять. Бої минулі зводять і, ясно, медалі роздають Боремося завзято! Скільки було боїв в минулому, що і на майбутнє щось залишиться. А дальше, інші на алярм чекають. Поготівля!... Усе в подробицях готове. З хорунжих полковники виходять і всі чекають на наказ. Щоб вдарити! Ще дати не встановили. Це лише одна проблема. Чи за старим стилем, чи за новим? Осц вам питання...

Лінії в'яжуть, лінії опутують, а наша справа гірко плаче. Хтось зброю вже давно зложив.

— Ми з духом часу!... Ми за мир!... — такої вам заспівають. Що ви скажете? Але пождіть... Он там в кутку уже війна шаліє. Проголошення вже на папері, нові універсали... Скоро заплачуть сурми і заграють дзвони... А той уже турком став, чиясь хата ген далеко скраю... А там знову щось міркують. Про справу їм не говоріть. Завчасно... Ще одну опозицію треба нам створити!... Давайте ступу і товчіть. а потім вже побачиться... Ось вам стрижінь боротьби і душа нашої справи!...

У кожного з нас своя лінія і справа своя... У кожного дипломатичний хист і дух до бою різний! Тримайтеся лише лінії і зовсім певно у безконечності зустрінемось... Це правда, що про нашу справу говорити не так легко. Часто повертаюся додому втомлений, прибитий. Справою!... Гляну на жінку і на долоні в мене нічого. Лінії одні!... Часами з розпуки хочу впасти на коліна, заплакати і закричати:

— Боже!... А може Ти нам скажеш щось про нашу справу?!... Однак я боюся у Бога питати. Боюся свідомо і щиро.Ануж почую щось грізне, що серце вб'є і душу зболілу розтерзає... Краще вже не питати.

Августин Штефан

Українське військо в Закарпатті

(Закінчення)

Подібне повідомлення було подано у віденському «Арбайтер-Цайтунг» з дня 22 січня з додатком, що українці перед відступом були роззброєні, та що проти українців виступив так само і загін залізничників і що провідник українців Рожанковський міг переконатися, що угорські русини не стерплять українців між собою.[46])

Пхор. Гарасимів у своїм спомині пише: «...ми довідались, що дійсно наші були вже зайняли Мукачів, але так поводились (краще про це й не згадувати), що ті самі робітники, які берегли майно, щоб передати його українській армії, мусіли роззброїти ті частини... Чи не можна було замість якогось позбираного шумовиння вислати бодай одну сотню Січових Стрільців?»[47])

Л. Цегельський у своїх споминах[48]) пише: «... Ось так однієї гарної ночі мадяри захопили наші сплячі відділи в Мукачеві, забравши їх зброю. Оцих «полонених» відставили вони поїздом назад до Лавочного, на наш бік Бескидів. Щоб іронія була повна, наступним поїздом приставили вони нам «чемно» всю забрану зброю. Не приносив цей «жарт» слави ні нашим частинам, ні нашій державі».

Виправа до Мукачева відбулася, мабуть, так, як подає «Політікаі Гірадо». Автор цих рядків в рр. 1917-25 жив в Ужгороді і в рр. 1925-38 у Мукачеві. Чув про добровільний відворот галицьких відділів з Мукачева, але нічого не чув про їх «ганебну поведінку», ані про «жарт», описаний Л. Цегельським.

У зв'язку з експедиціями до Закарпаття державний секретар закордонних справ д-р Л. Цегельський вислав до мадярського уряду поспішну місію з нотою, яка була публікована 18 січня в щоденнику «Аз Ешт». Нота датована 14 січня і д-р Цегельський пише, що «за яку годину от Теодор Рожанковський... виїхав з оцією нотою на Стрий-Лавочне до Будапешту». Того самого дня їхала поїздом експедиція до Мукачева і мабуть, це була причина, що «Арбайтер-Цайтунг» вважав от. Рожанковського за «провідника» військової експедиції.

Текст ноти в перекладі з мадярської публікації «Аз Ешт»-у звучить так: «Влада Західньо-Української Народньої Республіки приятельським способом повідомляє владу Мадярської Народньої Республіки, що для практичного переведення права самовизначення народів вона

---

[46]) Від початку 1919 року Мадярщина була вже під впливом комуністів, які 21. 3. перебрали владу. Мадярські комуністи ставилися неґативно до українців, їх преса давала неприхильні до українців вісті.

[47]) Юрко Гарасимів: о. с. стор. 23.

[48]) Див. примітка 24.

обсадить своїм військом ті частини Мадярщини, де більше як 50% населення є української національности, або де населення виразно просить обсадження. Ми обсадимо ці території і тому, щоб випередити окупацію цих територій іншими народами. Остаточна приналежність цих територій буде вирішена за взаємним порозумінням. Українська влада сподівається, що добрі взаємини між двома народніми республіками і далі будуть незаторкнені. Станиславів, 14 січня 1919, Цегельський, міністер закордонних справ».

4. Третя виправа до Ясіня і Гуцульська Республіка. Після обсади Сигота румуни обсадили Бичків і Требушани, але дальше не пішли. В Рахові створено мадярсько-німецьку міліцію, яка перебрала управу міста і навіть помогла ясінським мадярам та німцям створити міліцію і запанувати в Ясіню. Степан Клочурак, Василь Клемпуш і Дмитро Німчук з невеликим гуцульським відділом перейшли на галицький бік. Станиславівська команда приділила їх до півкуреня під командою сотника Івана Рогужинського, і вони 5 лютого знову здобувають Ясіня. Ст. Клочурак організує адміністрацію Ясіня й околиці, тобто побічних сіл Лазівщини, Лопушанки і Чорної Тиси, разом коло 20,000 душ. Галицьке військо з кінцем лютого було відкликано, бо було потрібне проти поляків. Але тоді вже була зорганізована гуцульська міліція з кругло 400 озброєних добровольців та служба порядку (поліція). Ясінські гуцули, залишені на власні сили, створили маленьку самостійну державу, яка стала відома під назвою Гуцульська Республіка.

Свого роду парляментом тієї Республіки стала Гуцульська Народня Рада, яка була доповнена до 42 членів, між ними 2 мадяри-ціпцери і 2 жиди. Всі справи ГР обговорювалися на відкритих засіданнях Ради. Щоби не було зради, то телефонічну і телеграфічну сполуку з тими селами, які були під мадярським або під румунським пануванням, було закрито і дроти були зірвані. Комунікація була дозволена тільки з Галичиною.

Управу (владу) ГР поділено на чотири секції. 1) Секція військова і зовнішніх зв'язків, — провідник Степан Клочурак, заступники Василь Клемпуш і Дмитро Німчук. 2) Секція внутрішня, — провідник староста Михайло Іванюк, командант поліції Михайло Мочаринюк. 3) Секція господарська — провідник Тимчук, підсекція лісова — провідник старий Клочурак (батько Степана). 4) Секція харчова — провідник Юра Кабалюк.

Командантом війська і головою Гуцульської Народньої Ради був Ст. Клочурак. Військо мало відзнаки української армії. Військо обсадило границі, не було сили, щоб їх пересунути, але боронили того, що було. Зв'язки були з Галичиною у військових справах та судових. Два молоді гуцули напали на мадярську родину і за це військовий суд в Коломиї засудив їх на 6 тижнів тюрми. Одного мадяра й одного жида приловлено зі зброєю в руках, що під карою смерти було заборонено. Галицький військовий суд засудив їх на кару смерти, але Василь Клемпуш і Дмитро Німчук інтервеніювали в їх справі і присуд змінено на

інтернування. За військові дрібні провини команда засуджувала на кілька днів дрова різати або орати в користь військових вдів і сиріт.

Внутрішній порядок був дуже добрий. Грабунків не було, за менші провини, за сварки, за пиянство староста Іванюк судив винуватця на кількагодинову або кількаденну примусову працю.

Внутріня секція старалася і про культурні потреби. В школах науку вели українською мовою. Для молоді був зорганізований хор, який виступав на вечірках, що їх військова команда улаштовувала час до часу.

Церковні справи полагоджувалися нормально.

Найважливішим завданням господарської, лісової і харчевої секцій було прохарчування коло 20.000 осіб. Ясіня мало на вивіз лише дерево. Лісова секція видавала дозвіл на віруб дерева. Деякі мешканці, як старий Сабадюк, були проти того, щоби брати дерево з державних лісів, «бо як вернуться мадяри, то буде зле». Але на зборах Народньої Ради старий Клочурак сказав: «У мене дев'ятеро дітей, і хочби всі пішли в жебри, я підпишу рішення на віруб з державних лісів, щоби народ з голоду не вмер». Більшість прийняла цю постанову і старий Клочурак виїхав аж до Жмеринки, в Україні, щоби виміняти дерево на харчі. Йому вдалося дістати і доставити до Ясіня 4 вагони кукурудзи, зокрема 2 для військових вдів і сиріт та родин полонених. Крім того привіз вагон нафти, 20 сентнерів цукру і 180 сентнерів білої муки на пасху. Гроші платили, хто міг, або відробляли при деревній праці, бо деревний матеріял виправлявся так само туди за провіянт.

Інакше, лісова секція видавала дозвіл на дерево тільки для власного будівництва і власного палива. Грішми в обігу були мадярські корони і українські гривні. Мешканці за ввесь час були забезпечені харчами.

Гуцульська Республіка проіснувала до 11 червня 1919. Того дня румуни вмаршували до Ясіня, виарештували членів Ради і Степана Клочурака відвезли до Брашова, де він просидів кілька місяців в тюрмі і був звільнений заходами української дипломатії. Румуни старого Клочурака водили по вулицях, б'ючи рушницями, так, що сильний чоловік, від того часу почав хворіти і передчасно пішов у могилу.

Василь Клемпуш і Дмитро Німчук щасливо дісталися до Галичини, де у Ворохті і в Стрию вели інформаційні відділи.

Румуни панували в Ясеню довше, як рік, і відійшли тільки 30 червня 1920, коли чеська адміністрація перебрала цілий Мараморош за вийнятком Сигота і 14 українських сіл в околиці Сигота, що їх Тріянонським договором передано Румунії.[49])

---

[49]) "Третя виправа..." і Гуцульська Республіка, описані на основі: В. Ґренджа Донський: о. с. стор. 126-7, 129-134. А. Кущинський: Гуцульська Республіка 1918 р. Самостійна Україна, Чікаґо, лютий 1966. Твердження цісї статті, що Гуц. Республіка була проголошена 8 листопада 1918 в Ясіні, не відповідає дійсності. Ст. Клочурак і брати Клемпуші в своїх промовах з нагоди 20-ліття Гуц. Зриву, говорили про 7

За часів чеського режиму головні провідники гуцульського зриву брали живу участь в політичнім житті Закарпаття. Степан Клочурак був редактором, головою української секції аграрної партії, міністром в кабінеті о. Волошина і Ю. Ревая, послом до хустського Сойму, тепер живе в Празі. Брати Клемпуші були провідниками Ясіня, Василь був послом до хустського Сойму, Дмитро головним командантом Карпатської Січі, тепер живуть в Ясіні. Дмитро Німчук був редактором, організатором Української соціял-демократичної партії в Закарпатті. В 1944 р. замучило його Ґестапо в Братиславі.

5. Відділи УГА разом з чехословацьким військом в бої проти мадярських комуністів. З кінцем травня і початком червня 1919 р. «Гірська Бригада» під командою от. Черського,[50]) група «Ст. Самбір» під командою от. Мацейовича, група «Крукеничі» під командою підполк. Федоровича і група «Глибока» під командою сот. Федика, були відправлені від III. Корпусу та прийшлося їм відступити на Мукачівщину в Закарпатті, що її якраз обсадило чеське військо. Тут частина їх була розброєна, але більша частина, головно артилерія, була на просьбу команданта чеського штабу кинена на мадярський фронт. В тім самім часі мадярські большевицькі війська наступали на Словаччину і під Словенським Новим Містом (Шаторалйоуйгель) загрозили залізничному шляхові на захід, до Чехії. Українці разом з чехами, після важких боїв припинили наступ мадярських большевиків. Українці мали значні втрати, 264 вбитих і коло 200 ранених.[51])

IV. РУСИНСЬКА ЧЕРВОНА ДИВІЗІЯ

Совєтські джерела подають, що в травні 1919 була організована з закарпатських українців «Русинська Червона Дивізія» (декотрі пишуть «Бригада»), яка мала 6,000 вояків і належала до складу мадярської Червоної Армії. Русинська Червона Дивізія нібито брала участь в червні 1919 в боях в районі Королева і Чопа проти чеських і румунських військ. Дивізія по розбитті в боях над Тисою меншими групами подалася в гори, звідки поволі старалася пробитися на схід.[52])

січня 1919, як про початок зриву (Нова Свобода, Хуст, 14. 12. 1938, 11 січня та 5 лютого 1939). До 7 січня 1919 в Ясіні було мадярське військо і мадярське панування. Гуцульська Республіка в дійсності існувала від 5 лютого 1919 до 11 червня 1919. Українське гуцульське військо, як також і румунське військо, місяця січня 1919 воювало з вояками Мадярської Народньої Республіки і не з червоною армією Бели Куна. Бела Кун перебрав владу і проголосив диктатуру пролетаріяту в Мадярщині дня 21 березня 1919.

[50]) Степан Лисак в статті "Терезин", "Українське Слово", Париж, 14 травня 1939 пише, що це був отаман Чорний.

[51]) "Українська Галицька Армія", вид. Дм. Микитюка, Вінніпеґ, 1958, стор. 112 - 121, 582. В статті "Терезин" — див. примітку 50 — описана дальша доля цих відділів.

В джерелах не подано, хто був комендантом дивізії. Відомості про Дивізію були публіковані в 50-их роках, отже більше, ніж 30 років пізніше. Правдоподібно Русинська Дивізія існувала тільки у фантазії большевицьких пропаґандистів. Автор цих рядків щойно в Америці читав про цю Дивізію. В Закарпатті нічого не чув про неї, хоч говорив з багатьма селянами, між ними і комуністами. Якщо була така дивізія, то вона складалася з мадярів.

V. КАРПАТСЬКА СІЧ

Дня 4 вересня 1938 р. з ініціятиви д-ра Степана Росохи, Івана Рогача, Дмитра Клемпуша, о. Юрія Станинця, Василя Вереша, Юрія Шпільки та інших[53]) була заснована в Ужгороді політична організація молоді «Українська Національна Оборона», метою якої було об'єднати українську молодь до оборони природних прав і до спільного наступу на ворожі позиції. До проводу УНО вибрано: голова — Василь Івановчик, заступник голови — Іван Рогач, секретар — д-р Степан Росоха і 7 членів.

В першій половині листопада, коли так званий Віденський Арбітраж віддав Ужгород, Мукачів та Берегів і кілька українських сіл Мадярщині і карпато-українська влада перенесла свій осідок до Хусту, польські та мадярські терористи відновили та збільшили свої напади вздовж закарпатських границь, щоб спричинити непорядки і дати мадярам притоку до збройної інтервенції. Тому, що чеська охорона не була задовільна, Українська Національна Оборона негайно переорганізувалася в парамілітарну організацію під назвою «Організація Національної Оборони Карпатська Січ», однак загально вживаною її назвою була «Карпатська Січ».

На чолі Карпатської Січі стояла Головна Команда в складі: Дмитро Клемпуш — головний командант, Іван Роман — заступник коменданта, Іван Рогач — військовий писар та д-р Степан Росоха — зв'язковий старшина з урядом Карпатської України і референт преси, інформації та ідеологічного вишколу. Військовий штаб К Січі спочатку очолювали полк. Микола Аркас та полк. Гнат Стефанів. Після смерти М. Аркаса, головою штабу став полк. Микола Гузар Колодзінський. В наступному є подані загальні відомості про Карпатську Січ:[54]) Зареєстрованих січовиків було коло 15,000, між ними коло 300 галицької, наддніпрянської і буковинської молоді. Мадярська пропаґанда залюбки

---

[52]) Див. "Українська Радянська Енциклопедія" під гаслом "Русинська Червона Дивізія", Большая Сов. Энцикл. під гаслом: "Закарп. Украина", стор. 357; Б. А. Анучин: Географія Сов. Закарпатья, Москва, 1956, стор. 114-116; И. Ф. Евсеев, та інші.

[53]) "Нова Свобода, Ужгород, 7 вересня 1938.

[54]) Подрібні відомості подають: Юрій Боржава: Від Угорської Руси до Карпатської України, Філядельфія, 1956, стор. 44-45; Енциклопедія Українознавства, Мюнхен-Нью-Йорк, 1949, стор. 1186; Карпатська Україна в Боротьбі, збірник, Відень, 1939;

мадярсько-польський наїзд на
карпатську українську державу
польща
польські диверсанти
словаччина
ужок
торунь
6 к
400 с
ясіня
волове
карпатська україна
перечин
свалява
тересова
рахів
7 к.
70 с.
20 с.
2 к.
30 с.
1 к
1 к
30 с
9 к.
120 с.
хуст
30 к.
400 с
бичків
тячів
сигіт
румунія
ужгород
мукачів
королево
мадярщина
умовні знаки:
границі після віденської арбітражі.
к – кулемети
с – січовики
військові з'єднання України
військові з'єднання ворогів.

ширила через радіо і пресу очевидну неправду, що «русини бажають повороту до Мадярщини, та що січовики, це галицькі авантюристи». Старшинами і місцевими командантами були дуже часто вчителі, колишні військовики чехословацької армії, інколи Галицької або Дієвої УНР армій.

Найважчою проблемою К. С. була зброя, бо чехи не хотіли давати зброю січовикам. Кілька рушниць, револьверів і ручних ґранат забрали січовики від польських або мадярських терористів, кілька купили від чехів. Військовий вишкіл обмежувався до муштри без зброї. Січовики провадили порядкову службу в часі свят, маніфестацій і виборів без зброї. Смішними є обвинувачення мадярів і їх приятелів, наче би січовики тероризували населення, коли тільки ґарнізони в Торуні і в Хусті мали по 10 чи 11 крісів і так в Торуні як у Хусті була чеська жандармерія, чеське військо або граничні сторожі. Інші січові ґарнізони і відділи не мали зброї аж до 13 березня, коли почали роззброювати чеське військо і жандармерію.

15 березня влада Карпатської України проголосила Карпатську Січ збройною силою держави і начальним командантом її став президент о. Августин Волошин. Міністер військових справ Степан Клочурак. іменував на головного команданта полк. Сергія Єфремова і штаб з 11 членів, але тільки наступні виконували службу: полк. Михайло Гузар-Колодзінський, полк. Василь Філонович. пор. Іван Бабіля. ппор. Андрій Івашкевич, ппор. Пухлик Михайло, пор. Петро Чорний і пор. Борис Щука (Роман Шухевич, пізніше генерал Тарас Чупринка). Капелянами К. С. були о. Христофор Миськів і о. Севастіян Сабол.

Січовики брали участь в таких боях: 13 березня, генерал Прхала в порозумінні з німцями і мадярами дав наказ регулярному чеському війську роззброїти січовий ґарнізон в Хусті та зліквідувати його. Чеське військо вночі напало на касарні, на будинок команди Січі і на Січову Гостинницю. Слабо озброєні січовики боронилися аж до 10 год. ранку, коли за наказом прем'єра Волошина склали зброю до його помешкання. В боях полягло 108 українців і 7 чехів. По обіді 14-го, коли стало відомим проголошення незалежности Словаччини, чеське військо почало готуватися до відступу з Хусту.

д-р Степан Сулятицький: Карпатська Січ та її боротьба, Календар Провидіння 1956, стор. 129-132; д-р Петро Стерчо: Карпато-Українська Держава, Вільне Слово, тижневик Торонто, ч. 7. 1962 — до ч. 22. 1963; Августин Штефан: Хуст 1919-39; Альманах "Гомону України", Торонто, 1959, стор. 86-7; Володимир Бірчак: Карпатська Україна, Прага 1939, стор. 35-47 (не завжди об'єктивно); Пробоєм, часопис, Прага, 1939, чис. 3-4-8; в рр. 1938-39 про Карп. Січ писали всі українські часописи вільного світу, зокрема Нова Свобода в Ужгороді; в пізніших роках "Назустріч" в Празі в 1940-42, в Свободі, Нью-Йорк, р. 1954: д-р Петро Стерчо — "В 15-ту річницю виборів у Карпатській Україні", 12 лютого і "Ще про "Кривавий Березень" Карп. України", 7 травня; Сергій Єфремов — "Кривавий Березень Карп. України", 4 березня.

Розстріляні карпатські січовики, мадярські офіцери та польський вояк. (Деякі думають, що це січовик Федір Тацинев, що опісля був розстріляний. Інша верзія — що це не Тацинев, але польський шпигун, що був у рядах січовиків).

Розстріляні січовики, два мадярські старшини й польський шпигун в уніформі січовика. Знімки були роблені мадярськими старшинами й куплені від них.

Найтяжчі бої з мадярами відбулися між Севлюшом і Хустом, де в боях взяло участь коло 400 січовиків, переважно селянські хлопці і студенти з Великої Копані, Веряці, Вишнього Шадру, В. Кумят, В. Чинґави, Королева н. Тисою, з Оноку, Севлюша, Сірми, Фанчикова, Хусту та з Білок. В Севлюші були під командою пор. Івана Чучки; в Копані прилучився до них з своїм відділом Микола Вайда і І. К. При останніх боях в Хусті командантом був аспірант Іван Гуцул. Мадяри наступали з Вілоку на Севлюш 14-го вночі. Чеське військо боронило місто, поки не вивезли своє майно, десь до 10 години перед полуднем. Тоді прийшли севлюські січовики під командою пор. Чучки і боронили Севлюш до 2-ої год. по обіді, потім відступили до Королева. Один січовик поляг, мадяри мали великі втрати. До 16-го рано, до 5 години були лише менші перестрілки, але тоді гонведи розпочали наступ. Королево впало о год 10-ій. Біля копанської залізничної станції та біля мосту через Тису тричі відбито наступ мадярського війська. Щойно після ворожого вогню важкої зброї та кулеметів з літаків відступили січовики до Хусту, коло 2-ої год. по обіді. Тут аспірант Гуцул боронив з 30 січовиками міст перед Хустом, поки головна сила січовиків відступила на схід, але по 3-ій год. і він мусів відступати. Мадяри ввійшли до Хусту по 4-ій год.

В тім самім часі мадяри нападали, під Горбком, де боронився Микола Чумалівський, під Чомонином і в Ґоронді, де боронився Дорощак, на Іршавськім фронті, де боронився пор. Осип Свобода, вздовж мадярсько-української границі разом з армією 30,000 вояків (Ройтер подав 30,000) з танками і літаками. Проти них було лише яких 800 січовиків з 60 кулеметами.

В Торуні біля 250 польських диверсантів, дня 15-го рано перейшли границю, але тамошній гарнізон попереднього дня роззброїв жандармську станицю і відступаюче чеське військо і тому мав досить зброї й амуніції. Отож українці легко викинули поляків поза межі Карпатської України та в наступі загнали ворога 4 км. в глибину Галичини. Тоді теж віст. Г. із своїми вояками понищив мости від польської границі.

Мадярське радіо говорило, що гонведи мали лише 74 вбитих і 140 ранених, очевидно їх страти були набагато вищі. Січовики в боях не втратити багато більше, але по боях мадяри розстрілювали полонених і багато таких, які не брали участи в боях і навіть не мали зброї... Ті втрати в Карпатській Україні доходили до 4,000.

Деякі чужомовні праці і статті про Карпатську Січ:

Anne O'Hara McCormick: Carpatho-Ukraine, New York Times, March 16, 1939; Mjr Emil Novotny: Zanik Karpatskej Ukrajiny, Slovenske Vojsko, Bratislava, 1940, No. 6. 8. 9. Robert Parker: Headquarter Budapest, New York, 1944, pp. 37-41 (some wrong statements). Dr. H. Ripka: Munich Before and After, London, 1939 (hostile). Augustin Stefan: From Carp.-Ruthenia to Carp. Ukraint, New York, 1954, pp. 41-46. Dr. Petro Stercho: Carp.-Ukraine in International Affairs 1938-39 (microfilm in N. Y. Library) The Trident, monthly, New York, 1939, March — October, Winch, Michael: Republic for a day, London, 1939 (many wrong statements).

VI. АРМІЯ ГЕНЕРАЛА СВОБОДИ

Ця армія формально була чехословацькою. Але зпочатку вона складалася з 980 вояків, які крім старшин, всі були закарпатськими українцями. Коли восени 1939 р. Совєти зайняли Галичину, коло 20,000 закарпатської молоді перейшли галицьку границю, щоби рятуватися від мадярського терору. 95% цих людей не були комуністами, але вірили большевицькій пропаґанді про «визволення Західньої України». Однак, замість волі дісталися до нової неволі і були депортовані до таборів примусової праці Печори і Воркути, де 60% з них згинули. Може і решта поділила б була ту саму долю, але з кінцем р. 1942 чехи почали організувати свої військові відділи і закарпатці могли вступити до новостворених «чеських» леґіонів. В СССР зорганізовано три такі бриґади, які складалися до 80% з закарпатців. Командантом їх був генерал Л. Свобода, який добре ставився до закарпатців. Ці бригади брали участь в боях проти німців під Харковом, Києвом, в Дуклі, в Пряшеві, в Липтовськім Св. Микулаші, в Остраві та на кінець в Празі. Совєто-російська команда, мабуть зумисно, гнала їх до найважчих боїв і «Армія Свободи» мала дуже великі втрати. Совєти не відважилися повести їх через Закарпаття, так, що ця армія була тільки на Пряшівщині.

Восені 1945 р. чехословацька влада здемобілізувала їх. Частина їх лишилася в чехословацькім війську, інші дістали в Чехії на Судетах працю і тільки мала частина їх вернулася до Закарпаття.[55]) Із закарпатців, мабуть, найвищу рангу мав Ілько Волощук, тепер підполковник запасу.

(Кінець)

---

[55]) М. Вайда: Трагедія Закрапатської Еміґрації, денник Америка, 1951, ч. 55-61. Dr. Vasyl Markus: L'Incorporation de l'Ukraine Subcarpathique a l'Ukraine Sovietique, 1944-1945, Louvain 1956, pp. 25-26.

СОВЄТСЬКО - КИТАЙСЬКИЙ КОНФЛІКТ

Вістки, що їх вперто поширюють дипломатичні кола в Москві, про правдоподібне відкликання 5-ох дивізій совєтського війська стаціонованого у Східній Німеччині та перекинення їх на Китайсько-Совєтську границю, є наслідком загострення китайсько-совєтського конфлікту. Тих п'ять совєтських дивізій мало б стати підсиленням 29-ох дивізій, які вже перебувають на кордоні Китаю. Вістка ця тим більш вірогідна, що Совєтський Союз з залишеними в Східній Німеччині 15-ти дивізіями є все ще сильніший від військ НАТО, які мабуть вже внедовзі, будуть частинно відкликані з Західньої Німеччини.

З НОВИХ КНИЖОК:

Енріке Мартінез Кодо —

"ПАРТИЗАНИ ЗА ЗАЛІЗНОЮ ЗАВІСОЮ",

Буенос Айрес 1966, вид. Український Інформативно-Видавничий Інститут, стор. 424, ілюстрації, шкіци, рисунки.

Автор Е. Мартінез Кодо відомий в еспанському світі, а теж у військових кругах в Америці й Европі мілітарний письменник, з особливою увагою стежить за визвольними подіями в Україні. У численних своїх працях, статтях і ессеях, друкованих у найповажніших військових журналах, Мартінез-Кодо завжди покликується на визвольні рухи в Україні. Ось декілька тільки журналів, в яких знайдемо статті про Українську Повстанську Армію: "Мілітері Ревю", "Маріне Корпс Ґазетте", "Ревіста Мілітар де Перу", "Ревіста де Фуерсас Армадас де Венецуеля", "Дефенса Насіональ" (Бразилія), "Естудіос собре ель комунісмо" (Чілє), "Ревю де форс францез де л, ест", "Ревю мілітар дженерал де Франс" та інші

Мартінез Кодо є автором додатку до історії України Дмитра Дорошенка, виданої в еспанському перекладі тим же УІВІ, книжки "Ля ресістенсія ен Укранія", родактором історії І УД УНА "Ґерра і Лібертад", автором статтей у багатьох журналах в еспанській, португальській та англійській мовах, а тепер друкується його новий твір "Ля ґерра революціонарія ен Америка Лятіна". Декілька його статтей появилося теж в АБН корреспонденц в німецькій мові, і в "Юкреніен Квортерли" в англійській.

Книга про УПА складається з передмови головного професора високої школи еспанських військ Д. Люї Ґарсія Ролляна, в якій автор подає загальний огляд значення повстанських військ. Після вступу автора, знаходимо словник військових скорочень у країнських, польських, московських, німецьких, та інших, а далі правильної вимови українських міст і географічних слів.

Наголовки розділів такі: Терен операцій, Період дій 1941-1944 період 1944-1950, та 1950-63, організація ОУН і УПА, розвідка, контррозвідка і психологічна війна, операції, лоґістика, узброєння, укріплення, правне положення, навчання, можливості, бібліографічні ноти, бібліографія.

Це коротке тільки повідомлення про появу книжки, бо змістом вона така багата і глибока, що годі подати її оцінку в коротких словах.

Автор спирається не тільки на українські документи, але теж на публіковані праці ворожих сторін, та оцінки ситуації чужинних держав. Поява книжки є справжньою подією не тільки у нашій суспільності, але головно у військових колах світу. Нема сумніву, що вона буде скоро перекладена на англійську мову, а рецензії появляться у фаховій військовій пресі. Про це подбає з певністю рухливий і заслужений УІУІ в Буенос Айрес.

ЮТК.

ДО ВСІХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ КАНАДИ, США І ІНШИХ КРАЇН

Про зміну адреси просимо повідомити прямо Адміністрацію в Канаді:

VETERANS NEWS
41 Whitbread Crescent
Downsview, Ontario, Canada.

Невчасне повідомлення передплатника про зміну адреси наражує Адміністрацію на зайві кошти і невчасне доручення журнала до читача.

При зміні адреси просимо подава ти теж і стару адресу.

Передплатники в США, всі ті, що на адресі не мають числа пошти т. зв. "ZIP CODE", просимо якнайскоріше його до нас подати, бо цього вимагає поштовий уряд.

ЛЕТУНСТВО — ОДИН З НАЙВАЖЛИВІШИХ ФАКТОРІВ У ВІЙНІ

Georg W. Feuchter: "DER LUFTKRIEG" Athenaeum Verl. Frankfurt a/M — Bonn.

(403 сторінок)

Автор Ґеорґ В. Фойхтер у 1-ій світовій війні був летуном-винищувачем. У 2-ій світовій війні він брав участь в летунстві вже в ранзі майора. Після війни жив поза Німеччиною, помер в 1962 році. Фойхтер належить до визначних фахівців повітряної війни і він відомий із багатьох публікацій.

В 1921 р. появилося перше основне видання праці італійського ген. Джуліо Дуге — "Панування в повітрі", про доктрину повітряної війни. Коли в 1909 р. летун Блеріо вперше перелетів Англійський канал на літаку, що його винайшли в 1903 р., тоді ще не було ані одного військового летунського відділу. Тодішній майор Дуге писав: "Не менш важливим від панування на морі буде панування також у повітрі... Цивілізовані народи будуть зброїтися і готовитися до нової війни і, як це було з військом і воєнною фльотою, також будуть перегони у збросінні в повітрі. Але повітряне збросння буде розвиватися повільно з господарських причин... Не може бути сумнівів у тому, що повітряні сили автоматично, неминуче будуть розвиватися до нестримних висот... Буде нестримне суперництво за володіння повітряним простором. Аеронавтика неминуче причиниться до повітряної війни в найширших розмірах... Крім технічних, повітряна війна буде обіймати багато інших промлем: підготови, організації, вжиття і т. п. повітряних сил, що примусить до постання третьої галузі наук — доктрини і стратегії повітряної війни... Військо і воєнна фльота будуть глядіти на летунство, не як на допоміжний засіб війни, якого буде вживатися тільки деколи, але радше як на третього брата, молодшого, але неменш важливого у великій родині воюючих..."

Засада ген. Доуге — це основна думка праці Фойхтера, яка в трьох головних частинах подає дослівно все, що стосується воєнного летунства. Правда, в цій праці немає жадної згадки про ген. Доуге.

В 1-ій частині автор у 7-ох підрозділах подає найважливіші дані про розвій летунства до, та під час 1-ої світової війни. В 1918 р. найбільша скорість важкого бомбардувальника виносила 125 км., а в 1939 р. — 380-440 км. Висота льоту в 1918 р. — 4,000 - 5,000 м., в 1939 р. — 6,000 - 8,000 м. Обтяження бомбами: в 1918 р. — 400 - 600 кг., в 1939 р. — 1,000 - 1,200 кг. Радіюс дій: 1918 р. — коло 800 км. а в 1939 р. до 3,600 км.

Під час 2-ої світової війни винищувачі досягали скорости льоту до 1,000 км. а важкі бомбардувальники — 420 км., при радіюсі дій 16,000 км. Також дуже швидко зростала вага бомб. На весні 1942 р. найбільша бомба важила — 900 кг., літом того ж року вага зросла до 1,800 кг., а осінню — 3,600 кг. Найтяжча бобма, яку скинули англійці на віядукт б. Білефельду 14. 3. 1943 р. важила — 5,440 кг.

Автор описує повітряну війну, як вирішальний фактор 2-ої світової війни, подекуди навіть докладно, подаючи кількість бомбардувальних літаків, та вагу скинених бомб.

Коли беремо на увагу багато-багато різних даних із бомбардувальних налетів на Німеччину, та відплатні налети на Англію, перед нашими очима вириває жахливий баланс повітряної війни, в якій тільки в Німеччині згинуло 525,000 цивільного населення.

Перед інвазією альянти посилили повітряні атаки на Німеччину, з ціллю нищити воєнну індустрію, заводи синтетичного пального, воєнні об'єкти та для деморалізування населення.

Ф. Кордуба

ГЕНЕРАЛ ЛЕМЕЙ ПРО В'ЄТНАМ

В одному з американських журналів появилася ширша стаття генерала Лемея, колишнього шефа штабу летунства ЗДА, в якій він критикує адміністрацію президента Джансона щодо війни у В'єтнамі.

Генерал Лемей вважає, що через ряд невдалих стратегічних рішень, Америка у В'єтнамі опинилася у поганому й складному положенні.

Війна, незалежно чи велика чи мала, є завжди жорстока і небезпечна, в ній гине багато молодих людей, яких жертва мусить бути оправдана. Тому кожну війну слід вести з ціллю скорого закінчення. Якщо політичною ціллю є привести противника до конференційного стола, тоді треба його до того змусити успішними воєнними операціями. Застрашування противника є оправдане тільки тоді, коли за тим є справжній намір. Врешті, генерал вважає, що розпочинаючи малу війну, треба бути приготованим до більшої чи тотальної війни. Ведення війни обережно, щоб уникнути більшого конфлікту, є зовсім неоправдане. Генерал сумнівається у швидке закінчення війни, поки Америка дозволяє азійському противникові ставити збройний опір. Закінчення війни і мир є можливі лише при посилених воєнних діях з ціллю знищення ворожого людського і воєнного матеріялу. Прикладом такої акції може бути Японія в 1945 році, яка була змушена вибухом атомової бомби припинити війну. Прикладом для вєтнамської війни може служити війна в Кореї, яка тягнулася неймовірно довго і принесла великі втрати в людях. На думку генерала, таке ведення війни зовсім не є гуманне. Думати, наприклад, про вихід Америки з В'єтнаму є нелогічно. Єдиною розв'язкою є посилення воєнних дій, з ціллю закінчення війни і передання обов'язку спиннти наступ комунізму в Азії, азійським народам.

АТОМОВА ФЛЬОТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ПІД ЗНАКОМ ЗАПИТУ

В половині місяця вересня ц. р. Велика Британія ввела в склад королівської фльоти перший модерний підводний човен, поємністю 7,000 тонн, збудований на їхньому терені і озброєний 16-ма ракетами типу "Поляріс", закуплених у ЗДА. Перший підводний човен того типу носить назву "Резолюшен". Дальші три мають бути збудовані до 1970 року. Призначуючи один більйон долярів в 1963 році на побудову того типу підводних човнів, британський уряд мав великі надії на те, що виконання цього проєкту збільшить воєнний потенціял держави. Під сучасну пору британська атомова сила складається із старого типу бомбовиків. З уваги на обмеження державних видатків, існує можливість, що проєкт побудови дальших підводних човнів буде припинений. Очевидно, британський уряд мусить тепер рішити, чи держава є спроможна зреалізувати оцей проєкт, щоб залишитися в світовому атомовому клюбі.

КОСМІЧНІ ДОСЛІДИ В НІМЕЧЧИНІ

До року 1955 Західній Німеччині заборонено займатися дослідами над ракетами і сателітами але 1962 р. західньо-німецький промисл приступив до таких дослідів. Витрати на ту ціль стали швидко зростати і в р. 1964 виносили 125 мільйонів марок, в р. 1965 — 272 міль. а в р. 1966 ці досліди коштуватимуть понад 500 мільйонів марок.

ЗБРОЙНІ ВИТРАТИ

Одна американська повністю вивікувана панцерна дивізія разом зі зброєю коштує 250 мільйонів долярів. Знову ж один атомовий підводний човен, озброєний ракетами Поляріс, коштує 100 мільйонів дол. Американці витратили досі около 70 більйонів дол. на будову ракет, які призначені для дослідів космічних просторів, або які в часі війни мають переносити атомові набої.

ТІ, ЩО ВІДІЙШЛИ...

23 листопада 1966 року помер на 78 році життя у Нью-Йорку

Інж. ОЛЕКСАНДЕР ГЛАДИШОВСЬКИЙ

колишній старшина австрійської армії, колишній український дипломат, член Дипломатичних Місій УНР у Швайцарії і Данії, кол. член ЦК Українського Національ-демократичного Об'єднання (УНДО) в Західній Україні і кандидат на посла від тієї партії на Лемківщині, кооператор, видатний громадсько-політичний діяч, член-засновник ОбВУА. На Панахиді 25 листопада прощав Померлого від ОбВУА голова Нью-йоркського Відділу д-р Іван Козак.

---

26 листопада 1966 помер в Едмонтоні в Канаді на 73-му році життя

Д-р МИХАЙЛО РОСЛЯК,

колишній старшина УГА, адвокат, кол. видатний член Української Соціялістично-Радикальної Партії, голова Українського Центрального Допомогового Об'єднання в Австрії (УЦДОА), видатний громадсько-політичний діяч. Похорон відбувся 30 листопада 1966 р. в Едмонтоні.

---

18 грудня 1966 р. помер у Нью-Йорку на 73-му році життя

Ген. СЕРГІЙ ЄФРЕМОВ,

колишній учасник Першого Зимового Походу, кол. командант Народньої Оборони "Карпатська Січ", лицар Залізного Хреста і Хреста Симона Петлюри, підвищений до ступня генерала короткий час перед своєю смертю. Похорон відбувся 22 грудня мин. р. на Українському цвинтарі в Бавнд Бруку, Н. Дж.

---

26 грудня 1966 року помер у Дітройті на 74 році життя

Д-р ВОЛОДИМИР ЛИСИЙ,

колишній старшина УГА, адвокат, видатний діяч Української Соціялістично-Радикальної Партії в Західній Україні, голова Федерації Американських Українців у стейті Мішиґен в ЗДА, головний редактор журнала "Вільна Громада".

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

СОВЄТСЬКА АРМІЯ І ПАРТКВИТОК

Для багатьох читачів історії "Отечественной Войни" було незрозуміло, чому перед кожною більшою битвою тисячі червоноармійців зголошувались в члени комуністичної партії при партійних клітинах своїх відділів. Чи був це вияв совєтського патріотизму? Нічого подібного. Совєтські вояки — тоді ще червоноармійці — не мали особистих розпізнавальних значків, за якими можна б зідентифікувати вбитого вояка, бо у відділах не вели особистої картотеки. Зате таку картотеку вів парт-секретар відділу і його обов'язком було повідомити сільський або міський совєт про смерть члена партії — яка знова повідомляла родину вбитого. Тут і лежить тайна зголошень вояків до партії. Вона напевне була б залишилась нерозгаданою і надальше, як би не американський письменник Корнеліюс Раєн, який, шукаючи в Москві за документами для своєї нової воєнної повісти "Остання битва", де описується здобуття Берліну, не довідався про ту подробицю від високих совєтських військовиків.

НОВИЙ ШЕФ НІМЕЦЬКОГО ЛЕТУНСТВА

Уряд Західньої Німеччини затвердив нового інспектора німецького летунства, генерал-поручника Йоганнеса Стайнгофа. Стайнгоф, що був поручником німецького летунства в 1939 році, під час війни вибився на одного із найкращих німецьких летунів, що мав 167 признаних повітряних перемог, за що нагородили його лицарським хрестом з дубовими листками та мечами. Його самого зістрілили дванадцять разів. Перед своєю номінацією ген.-пор. Стайнгоф займав становище шефа союзно-повітряних сил Середньої Европи з осідком у Франції. Ген.-пор. Стайнгоф є наступником ген.-пор. Паніцкого, який зрікся внаслідку свого конфлікту з військовим міністром Кай Уве фон Гассенем.

Братство кол. вояків 1-шої УД УНА

КОМУНІКАТ
ГОЛОВНОЇ УПРАВИ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

У зв'язку з комунікатом Головної Управи Братства в справах Делегатського З'їзду, поміщеному в попередньому числі журналу «Вісті Комбатанта», інформуємо, що внаслідок розмов переведених із представниками Крайової Управи Братства в ЗДА — змінено дату Делеґатського З'їзду.

Делеґатський З'їзд для вибору керівних органів Братства відбудеться в днях 2, 3, 4-го вересня 1967 року.

Про вибраний делеґатський склад та передання делеґатських мандатів Крайові Управи повідомлять Головну Управу на письмі за підписами голови та секретаря Крайової Управи Братства до 1-го серпня 1967 р.

Крайові Управи, адміністрація журналу «Вісті Комбатанта», Музей-Архів, Капітула Пропам'ятної Медалі 1-ої УД УНА ім. св. Архистратига Михаїла, приготують звіти з діяльности та перешлють їх Головній Управі до 1-го липня 1967 р.

За Головну Управу Братства:

Д-р М. Малецький, голова **В. Гузар, секретар**

МІНІСТЕР ОБОРОНИ КАНАДИ НА ДИВІЗІЙНІЙ "МАЛАНЦІ"

На Дивізійній "Маланці" цього року, влаштованій Торонтською Станицею I УД УНА 13 січня в "Кінґсвей клюбі", гостював дост. Пол Гелєр, Міністер Національної Оборони Канади. На знімку бачимо його серед членів управи Братства. Сидять від ліва: інж. Б. Підгайний, д-р М. Малецький (голова Головної Управи), дост. П. Гелєр, В. Гузар (Голова Крайової Управи Канади), Ст. Гуляк (Голова Станиці Торонто); стоять від ліва: I. Шостак, А. Чорній, В. Вернга (члени Станиці), о. В. Шараневич (Капелян Станиці), I. Кушніренко, I. Церковник В. Габа (члени Станиці Торонто).

ТОРОНТО

МІНІСТЕР ОБОРОНИ КАНАДИ НА ДИВІЗІЙНІЙ МАЛАНЦІ В ТОРОНТІ

Звичайно дивізійні забави в Торонті є завжди популярними, а особливо — маланка. Не дивлячись на те, що 13 січня, поза дивізійною маланкою, ще були три інші забави, заля "Кінґсвей Кляб" була надсподівано заповнена. При музиці оркестри Петра Дем'янчука, колишні дивізійники з дружинами, їхні приятелі і симпатики зустрічали традиційно новий 1967 рік. О годині 12-ій, голова місцевої Станиці Братства сот. С. Гуляк прощав старий та вітав новий рік, бажаючи присутнім успіхів, здоров'я та щастя на порозі нового року.

Одною з несподіванок для присутніх була поява міністра оборони Федерального уряду Канади П. Гелєра на маланці. Від Управи Станиці Братства вітав міністра на залі В. Гузар, голова Крайової Управи Братства на Канаду, йому він вручив в подарунку від дивізійників різьблену касетку. Мабуть, достойний міністер приємно проводив час серед дивізійників, бо десь біля 2-ої вночі попрощавшись з нами, залишив залю.

Сама маланка поза розривкою і танцями має свої позитиви. Тут зустрічаються багато колишніх дивізійників Торонта, яких часто не бачимо цілий рік, тут приймають вони постанови з новим роком вирівняти залеглі вкладки, передплатити журнал "Вісті Комбатанта" і т. п. Така зустріч в многому товаристві залишає незабуті спогади на цілий рік.

Присутній

ЗИМОЮ НА СТРІЛЯННІ

Стрілецький Клюб при Станиці Братства в Торонті під головуванням Ю. Вільшинського веде жваву діяльність на нашому терені. В неділю 1 січня ц. р. знову відбулося стріляння на відпочинково-спортовій оселі "Говерля" біля Торонта. Не звертаючи уваги на зимову погоду, ентузіясти стріляння, колишні дивізійники і недивізійники, прибули щоб взяти участь у змаганнях за перше місце. На засніженій стрільниці лунали постріли малокалібрової зброї, палахкотіла веселим вогнем ватра, біля неї грілися учасники. У висліді стріляння в загальному точкуванні, перші місця здобули:

Ю. Вільшинський — перше місце,
М. Рудзік і Я. Гунька — друге місце,
О. Калата — третє місце,
Я. Слободян — четверте місце.

Зараз же після стріляння присутні засіли за столом в одному з котеджів. В дружній атмосфері велись розмови в пізний вечір. На цій же зустрічі, за ініціятивою директора С. Кривоуса, переведено збірку на пресовий фонд журналу "Вісті Комбатанта", у висліді якої зібрано 19 дол.

Було вже темно і тихо в засніженому лісі, коли учасники випихали зі снігу свої автомобілі в дорогу назад до Торонта.

В. Гузар

"НАЙКРАЩІ ХЛОПЦІ З ДИВІЗІЇ" І "О ПІВ ДО ДРУГОЇ ГОДИНИ" В ТОРОНТІ

З рамени Крайової Управи Братства кол. Вояків 1 УД УНА в ЗДА, гостив у Торонті "Театр у П'ятницю" під керівництвом В. Шашаровського. В залі Українського Дому (86 Крісті), в суботу увечорі, 24 грудня 1966 р., театр ставив музичну комедію на 3 дії "Найкращі хлопці з Дивізії", лібретто О. Лисяка, музичне оформлення С. Гуміниловича, постава Б. Паздрія. В неділю 25 грудня — "О пів до другої години", комедійно-музичний монтаж О. Лисяка, постава В. Шашаровського. В ролях виступали: Марія Лисяк, Юлія Шашаровська, В. Шашаровський, Б. Паздрій і В. Карп'як. Проєкт сценічного оформлення — О. ("Ґоґо") Слупчинський, виконання сценічного оформлення — В. Сердюк, хореографія Ольга Ковальчук-Івасівка, при фортепіяні проф. Зоя Маркович.

Обі вистави торонтонська публіка сприйняла сердечно і щиро, нагороджуючи виконавців бурхливими оплесками.

Жаль тільки, що невідповідний час, в якому йшли вистави (латинське Різдво Христове), не зібрав бажаного числа торонтонців на залі.

Музична комедія "Найкращі хлопці з Дивізії", в якій заслужені артисти української сцени відтворили картину з дивізійного побуту, здобула серця присутніх, своїми дотепами, як рівнож чутливими і зворушливими моментами. Пов'язання обох моментів, веселих і зворушливих, — це, очевидно, заслуга самого автора О. Лисяка. Таке вміле пов'язання контрастів, надали самій виставі динамічности, яка зчерги зовсім полонила публіку.

Комедійно-музичний монтаж О. Лисяка "О пів до другої години" мав рівнож великий успіх. Тут знову слід звернути увагу на особливу оригінальність самої вистави, а саме: модерне і мистецьке пов'язання окремих точок музичної комедії в одну цілість.

Виконавцям театру належне признання за їхнє виконання і вірне відтворення характерів обох комедій. Особливо великі симпатії здобули в Торонті обі пані, Марія Лисяк і Юлія Шашаровська, поруч з акторами В. Шашаровським, Б. Паздрієм і В. Карп'яком.

Музичний супровід проф. Зої Марковичч був знаменитий, особливо з уваги на те, що вона зуміла видобути стільки мелодійности із нашого старого фортепіяна.

Після першої вистави в суботу, голова Станиці Братства в Торонті сот. С. Гуляк зложив театрові подяку; рівнож вручено букет квітів від Станиці. В малій залі Українського Дому відбувся спільний обід і зустріч мистців-артистів з торонтськими дивізійниками.

Наприкінці слід підчеркнути повний і заслужений успіх театру в Торонті.

В. Г.

КАЛҐАРІ

Станиця взяла участь у вечірці для вшанування майора Михайла Ковальського 15 жовтня 1966 р. Від дивізійників вітав Майора інж. В. Папірчук.

ВІННІПЕГ

15-РІЧЧЯ СТАНИЦІ У ВІННІПЕҐУ

В суботу 10 грудня о год. 9-ій рано в церкві Христа Царя відправив о. З. Золотий Службу Божу та панахиду по померлих членах Братства 1-ої УД в присутності членів Станиці та представників УСС і Станиці колишніх Українських Вояків, на чолі з майором О. Навроцьким та ред. С. Волинцем. О год. 7-ій того самого дня, в гарно прибраній залі Рідної Школи ім. М. Шашкевича, де міститься домівка Станиці Братства, відбувся ювілейний бенкет, а опісля — забава.

О. Загорода, голова Станиці, привітав присутніх, які заповнили до послідного місця залю, та попросив о. З. Золотого молитвою розпочати вечерю, яку приготовили дружини наших Дивізійників.

На Ювілею були наступні представники: п. А. Яремович від СУКВ Захід, майор О. Навроцький від УСС та Станиці бувших Українських Вояків, П. Окраїнець і Юзик від Українського Відділу Канадійського Леґіону ч. 141, Г. Якимів від 4 Станиці кол. Вояків, Ст. Рогатинський від Станиці УПА, В. Запісоцький від Рідної Школи та редактор "Поступу" А. Курдидик.

Після вечері о. З. Золотий, кол. вояк Австрійської та Української Галицької армій, пригадав кол. членам Дивізії, що вояка зобов'язує завжди вояцька присяга, закликав їх не складати зброї в боротьбі за Україну, що йде тепер у змінених формах, та бути передовими громадянами в нашому житті. Відтак побажав Станиці і її членам успіхів в організаційній праці.

Другим промовцем був голова СУКВ на Захід, адв. А. Яремович, який коротко згадав про боротьбу проти репатріяції Дивізії у Ріміні. Він підчеркнув брак пошани до своїх вояків не тільки у нашій громаді, але серед загалу громадянства, хоча саме вояки вирішують у найважчих часах про долю свого народу. При тій нагоді згадав, що найвище військове відзначення Британської Імперії,

т. зв "Вікторія Крос", було призначене за найбільші геройські чини на полю бою лише 94-ом канадійським воякам, серед яких є теж українець Пилип Коновал, що помер в 1958 р. На диво, про нього мало хто знає з українців, а ми повинні знати найкращих вояків-українців і шанувати їх пам'ять.

Третім промовцем був І. Нестор. Він переповів коротко історію Станиці. Основано її після приїзду дивізійників до Канади, в грудні 1951 р. — якраз 15 літ тому. Зорганізовано хор під диригентурою Ю. Гнатюка, який проіснував до 1963 р. та дав около 120 виступів. Першим головою Станиці був бл. п. соти. Ст. Тищенко, а від десять літ без перерви є головою О. Загорода.

Коляди принесли коло 6,000 дол., з різних імпрез передано на громадські цілі коло 3,000 дол. Посвячено прапор у 1961 р. Промовець згадав померлих членів Станиці, подякував усім представникам організацій і присутнім за участь у відзначенні 15-их роковин існування Станиці Братства 1-ої УД УНА.

Вечерю закінчив молитвою о. З. Золотий. Голова Станиці О. Загорода подякував о. З. Золотому за відправу, паням за приготування вечері, а присутнім за участь.

Друга частина свята проходила при орхестрі. Молодші пішли в танець, а старші провели решту вечора за вояцькими піснями та спогадами у побратимській вояцькій атмосфері.

Учасник

ДИВІЗІЙНИК ГОЛОВОЮ ГОЛОВНОЇ БУЛАВИ

На IV Конференції Українських Пластових Організацій Юрія Ференцевича вибрано Головою Головної Булави, цебто екзекутиви пластових організацій на цілий світ. Дотепер Ю. Ференцевич очолював впродовж довгих років Крайову Пластову Старшину Америки.

ЧІКАГО

З ДІЯЛЬНОСТИ СТАНИЦІ В ЧІКАҐО ЗА 1966 р.

(На основі обіжника ч. 12.)

Дня 26 березня 1966 р. відбулися **13-ті Річні звичайні загальні Збори,** які вибрали Управу в такому складі:

Б. Кашуба — голова, д-р Р. Ковальський і Р. Ременюк — заступники, М. Харів і М. Дрогомирецький — секретарі, М. Марчук — скарбник, І. Лемішко — організаційний реф., Д. Михайлишин — імпрезовий реф., Л. Рихтицький — видавничий реф., М. Свачой — реф. Сусп. Опіки, М. Лепак і Ф. Кульчицький — хорунжі прапора, С. Чучук — господар, О. Ковальська — жіноча рефер., А. Петрик, Ф. Колодчин, Г. Дронь — зв'язкові, С. Бортник, Ю. Чорний, Г. Сачик і В. Косяк — вільні члени.

Контрольна Комісія: Р. Лазурко — голова, К. Малий і О. Шеремета — члени.

Загальні збори вирішили розгорнути працю над молоддю серед ПЛАСТ-у СУМА, ОДУМ і зорганізувати при Станиці Референтуру молоді.

Дня 3 квітня Станиця **спонзорувала концерт хору "Трембіта"** з Дітройту, який пройшов з повним моральним і матеріяльним успіхом.

30 квітня Станиця взяла участь в **Параді Лояльности** на вул. Стейт, яку організував Американський Леґіон Ветеранів.

7 травня Голова Станиці Б. Кашуба і Ю. Чорний взяли участь у **пленарних засіданнях Головної і Крайової Управ Братства** в Клівленді.

29 травня Станиця взяла участь у **Зеленосвяточній Відправі** по поляглих борцях за волю України. Переведено збірку на поправу і охорону могил.

В 22-гу річницю бою під Бродами вшановано пам'ять впавших на полі слави панахидою 23-го липня в Катедрі св. о. Миколая і вояцьким апелем в Українському Нац. Музею. Після апелю святочну доповідь виголосив Р. Лазурко, учасник бою під Бродами.

16 липня Станиця взяла організовану участь з прапором в **маніфестації Тижня Поневолених Народів.**

В днях 3, 4 і 5 вересня Станиця взяла участь в **Зустрічі Дивізійників Канади і США в Дітройті.**

5 лютого і 12 листопада влаштовано **забави станиці**, які пройшли успішно, при вщерть заповненій залі. Управа Станиці дякує паням Жіночої Секції під проводом Ольги Ковальської і Дмитрові Михайлишинові за влаштування буфету.

Станиця **давала допомогу** місцевим інвалідам, як також побр. Мандзієві в Венезуелі, який вже впродовж 10 років перебуває в шпиталі.

З нагоди роковин смерти І. Франка видано **пропам'ятні конверти.**

Листопадову збірку на українських інвалідів продовжено до 30 січня 1967 р.

Управа Станиці впорядкувала могили померлих побратимів, похованих на цвинтарі св. о. Николая, які не мають ніякої родинни.

В 1966 р. відійшли у вічність наші члени: **д-р Дорізей Нестюк, Осип Петрів, пор. Іван Гойкевич.**

Управа Станиці висловлює співчуття опечаленим Родинам померлих.

Є до розпродажі видана Головною Управою Братства книжка З. Зеленого **"Українське юнацтво у вирі 2-ої світової війни"**, яку повинен кожний член Станиці купити.

Станиця брала участь через своїх представників у **різних імпрезах, ювілеях, святкуваннях, громадських комітетах** і т.д. численних організацій, парохій і інших, на які одержувала запрошення.

КАПІТУЛА ПРОПАМ'ЯТНИХ ВІДЗНАК 1-ої УД

СПРОСТУВАННЯ КАПІТУЛИ І-ОЇ УД УНА ЛОНДОН, ВЕЛ. БРИТАНІЯ

У "Вістях Комбатанта", ч. 3/66 появилася стаття про Капітулу пропам'ятних відзнак І-шої УД УНА та битви під Бродами, в якій сказано, що неділяльність Президії Капітули в Лондоні змусила інших членів на власну руку перевести референдум, та перевибрати Президію і перенести осідок Капітули до Канади. Рівнож закидається Президії, що вона замкнулася в "ґетті". Що властиво автор статті розуміє під словом "ґетто"?

На ці закиди Президія Капітули заявляє слідуюче:

1. Президія діяла на підставі правильника, в якому є точно очеркнена діяльність Капітули.

2. Президія мала зв'язки із колишніми дивізійниками в цілому вільному світі.

3. Президія уділювала інформацій усім, які зверталися до Капітули, дуже часто не в справах відзнак.

4. Президія Копітули була заскочена створенням Капітули в Чікаґо, однак по нараді потрактовано її як Капітулу місцеву для видачі комбатантської відзнаки на американському континенті.

5. Члени мають право перевести зміну, однак цю зміну треба перевести через Президію, яка зі своєї сторони на бажання членів мусить перевести референдум.

6. Поки-що не одержано листів від членів Капітули, в яких вони вимагали б перевести референдум, і тому Президія надальше залишається без змін особового складу із осідком в Лондоні (Англія).

За Президію Капітули:

М. Длябога, Голова Капітули — **М. Білий-Карпинець,** Секретар Капітули

ЗВІТ Ч. 2.

з діяльности Капітули пропам'ятних відзнак І-шої УД УНА та битви під Бродами.

Капітула була основана в часі, коли ще не було Братства І-ої УД, однак на перших Основуючих Зборах члени одобрили існування Капітули.

Капітула існує на підставі правильника затвердженого дня 18 вересня 1951 року ген. П. Шандруком, як колишнім командувачем УНА.

В склад Капітули входять слідуючі особи, колишні члени 1-ої УД, а саме: М. Длябога, А. Тимкевич, Д. Порохняк, П. Силенко, Р. Долинський (помер), Г. Сосідко, М. Білий-Карпинець, В. Козак, В. Керод, О. Городиський, Б. Підгайний.

Екзекутивою Капітули є її Президія, яка складається із трьох членів, гол. М. Длябога, заступник гол. Р. Барицький і М. Білий-Карпинець секретар.

Осідок Капітули є Лондон, (Англія) тому, що тут є найбільше дивізійників, та тому, що в ОбВУ було і є найбільше зорганізованих дивізійників.

Завданням Капітули було видати дві відзнаки, а саме: 1-шої УД та битви під Бродами, що вона і зробила.

Свою діяльність Президія почала без пена в касі, а, щоб видати відзнаки потрібно було мати на початок коло 200 фунтів. Ці гроші треба було позичити у різних організаціях, як от СУБ, ОбВУ та інших.

Відзнаки були видані в Німеччині, тому, що там кошти видачі були найменші. Всі справи, які були зв'язані із видачею відзнак у Німеччині полагоджував сот. В. Козак. Цілість праці з видачею відзнак була виконана головою Капітули.

Відзнак 1-шої УД УНА видано — 2.000, а битви під Бродами — 500.

	1 УД УНА	Броди
1. Продано членам 1-шої дивізії	1608	284
2. Видано родинам пропавших	34	57
3. Видано інвалідам	6	2
4. Видано приватним збирачам	6	7
5. Пропали в часі пересилки	18	8
6. Нерозчислених в продажі:		
П. П. Силенко 9, п. І. Шостак 30	39	
П. І. Шостак 20, п. В. Коссак 10		30
Разом:	**1711**	**388**

Залишилося до розпродажі 1-шої УД — 289, та Броди 112.

Крім цього залишилося ще досить багато стяжок до відзнак Броди, які можна набути додатково, якщо хтось потребує.

За цілий час вплинуло до каси фунтів	1111.18.00	
З чого позичка	264.13.06	
Відсотки	62.09.09	
За відзнаки	784.15.03	1111.18.06
Видатки:		
1. Зворот позички	264.13.06	
2. Канцелярійні видатки	25.14.09	
3. Пошта і висилка відзнак	115.06.05	
4. Відзнаки	387.12.04	793 07.00
Гроші ці є вложені в Новій Фортуні —	**Ф.**	**318.06.06**

При цій нагоді дозволяю собі зложити щиру подяку Всім тим Вп. Панам, які допомогли мені розповсюднити відзнаки поміж колишніх членів Дивізії. Рівночасно мушу із прикрістю ствердити факт, що Братство на терені США заснувало другу Капітулу для видачі "Медалі св. Архистратига Михаїла", не порозумівшися із вже існуючою Капітулою. Уважаю, що воно не вийшло якось так, як повинно було б вийти, бо ми є всі колишні члени 1-шої УД УНА.

Лондон, 22 лютого 1966 р.

М. Длябога, (Голова Капітули)

Повище зіставлення провірено і знайдено згідним з касовою книгою, веденою п. Длябогою.

Лондон, 25 жовтня 1966 р. Я. Гаврих М. Білий-Карпинець

ЗАВВАЖЕННЯ ДО «ЗВІТУ» І «СПРОСТУВАННЯ» СОТ. ДЛЯБОГИ, КОЛИШНЬОГО ГОЛОВИ КАПІТУЛИ ПРОПАМ'ЯТНИХ ВІДЗНАК 1-шої УД УНА

Редакція «Вістей» звернулася до мене, як автора статті «Капітула Пропам'ятних Відзнак 1-ої УД», яка була поміщена в 3-ому числі «Вістей» за 1966, за виясненнями у зв'язку з надісланим «звітом» і «спростуванням» колишнього голови Капітули, сот. М. Длябоги.

Відносно звіту можна б хіба сказати це, що це не є другий, але **перший звіт за 14 років** і що сот. Длябога не розуміє надальше завдання, яке було поставлене перед Капітулою. Перша точка правильника каже, що «Капітула відзнак **існує** з метою **надавання відзнак** 1-шої УД УНА і битви під Бродами...» а не так як сот. Длябога твердить, що «завданням Капітули **було видати** дві відзнаки...» Це кардинальне непорозуміння духа правильника і зведення цілої діяльности Капітули тільки до продажі відзнак довело до того, що загал забув за існування Капітули. У висліді постала нова Капітула в Чікаго.

Звіт не подає також складу окремої комісії з вісьмох членів Капітули для видачі відзнаки битви під Бродами. Точка 18-та правильника каже, що надвишку з розпродажі відзнак передається на українські харитативні цілі. Тим часом сотн. Длябога, як сам каже, роками льокує цю надвишку в кооперативі «Нова Фортуна» в Лондоні.

За 14 років не зроблено нічого відносно точки 11-тої правильника, яка каже, що відзнаки можуть отримати також чужинці, колишні вояки 1-шої УД УНА. На «спростування» властиво нема що відповідати, бо на реторичні запити сот. Длябоги є відповідь в дописі про Капітулу в 3-му числі «Вістей» за 1966 р. Я хочу порушити лише точку 5-ту і 6-ту. Точка 5-та правильника каже, що «склад Президії може бути змінений рішенням Капітули на внесок щонайменше трьох членів». У нашому випадку внесок цей підписало чотирьох членів (полк. П. Силенко, полк. Гр. Сосідко, сот. Б. Підгайний і пор. В. Яворський). Протокол з наради тих чотирьох переслано в першу чергу до сот. Длябоги а дальше як ре-

ферендум до всіх інших членів Капітули. Всім переслано порученою поштою. На всіх 14 членів Капітули активну участь в референдумі взяло 12.

Найбільше листів в тій справі отримали ми таки від сот. Длябоги, який в перших листах грозив і ображував, а в останньому просив, щоб повідомити його про вислід. Це все відбувалося при кінці 1965 і на початку 1966 років. По пів році сот. Длябога пише, що «пока-що не одержано листів від членів Капітули, в яких вони вимагали б перевести референдум, тому Президія нальше залишається без змін особового складу із осідком в Лондоні». Знаючи сот. Длябогу дуже добре з перед десятки літ, не хочеться вірити, що цей «звіт» і «спростування» написав він. В якій же цілі прикидається він диктатором і не хоче визнати голосу подавляючої більшости? Референдум було переведене згідно з правильником, який не вимагає, щоб реферндум перепроваджувала Президія. Зрештою, це зовсім логічне, що так не може бути. Найкращий доказ в нашім випадку. Більш як дві треті членів Капітули хочуть зміни Президії, а голова Президії не хоче здати поста. Тоді, як можна сподіватися, що він перевів би коли-небудь референдум? Думаю, що мої вияснення вистачаючі. Заінтересованих прошу прочитати допис про Капітулу, поміщену в 3-му числі «Вістей» за 1966 рік. До цієї справи забере голос нова Президія Капітули, а далі, коли буде треба, Делегатський З'їзд Братства 1-шої Д УНА.

Б. Підгайний

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА"

за січень і лютий 1967 рік.

КАНАДА:	
Стр. гурток при Станиці Братства 1-ої УД УНА, Торонто	$ 19.00
А. Заяць, Торонто	5.50
о. Ю. Габрусевич, Віндзор	4.50
Головна Управа УСГ, Торонто	12.20
М. Хархаліс, Торонто, Онт.	2.50
З. Матвіїв, Лондон, Онт.	2.00
М. Костишин, Торонто, Онт.	2.50
Т. Качмарчук, Торонто, Онт.	2.50
П. Береза, Оттава	1.00
інж. М. Селешко, Торонто, Онт.	1.00
М. Заяць, Ванкувер	0.50
Вол. Дужий, Віндзор	0.50
США:	
Крайова Управа Братства 1-ої УД УНА в США (Дотація)	161.00
Б. Середюк, Детройт, США	2.00
І. Сливка, Детройт, США	2.00
Р. Юшкевич, Детройт, США	1.00

Щиру подяку жертводавцям складає

АДМІНІСТРАЦІЯ

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

ПРОПАМ'ЯТНА ВІДЗНАКА 50-РІЧЧЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

ПОВІДОМЛЕННЯ

Головна Управа Об'єднання бувших Вояків Українців в Америці (ОбВУА), в якому під сучасну пору є членами найбільша кількість колишніх українських вояків-учасників нашої визвольної збройної боротьби, рішила в порозумінні з Керманичем Військових Справ Виконного Органу УНРади — в 50-річчя відновлення Збройних Сил України, що урочисто святкуємо в 1967 році, відзначити пропам'ятною відзнакою всіх живучих вояків-учасників збройної боротьби за волю України в 1917-1921 рр. та родини упавших вояків того часу.

Для переведення і технічного виконання пропам'ятної відзнаки покликано Капітулу Пропам'ятної Відзнаки 50-річчя Відновлення Збройних Сил України в такому складі: ген. Аркадій Валійський, голова, Іван Поритко, екз. заст. голови, Микола Алексович, заст. голови і скарбник, Володимир Луцишин, секретар та члени: ген. Петро Самутин, ген. Микола Омелюсік і старшини д-р Іван Козак, Микола Кривопуск і Василь Креховецький.

Пропам'ятні відзнаки будуть вручені під час Ювілейного З'їзду всього колишнього українського вояцтва в Філядельфії в днях 3 та 4 червня ц. р. та після нього доручені тим, що з різних причин не зможуть особисто взяти участи в З'їзді.

Просимо всіх учасників та родини неживучих вояків визвольно-збройної боротьби в 1917 - 1921 рр. зголоситися до ОбВУА на нижче подану адресу і подати:

1. Ім'я і прізвище, 2. Дату вступлення до Українського Війська та 3. Короткий життєпис з зазначенням: в яких частинах і битвах та в якім часі брав участь.

Після одержання зголошень Головна Управа ОбВУА передасть їх до перевірки і полагодження Капітулі Пропам'ятної Відзнаки.

За Головну Управу ОбВУА:

Д-р Володимир Галан, президент **Володимир Луцишин, гол. секретар**

ДЕЛЕҐАТСЬКИЙ З'ЇЗД ОбВУА, СПОЛУЧЕНИЙ ІЗ З'ЇЗДОМ КОМБАТАНТІВ, ВІДБУДЕТЬСЯ 2 ЧЕРВНЯ Ц. Р. У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Президія ОбВУА, уповноважена Головною Управою на засіданні цієї останньої 12 листопада мин. року, вирішила, що 2-4 червня ц. р. відбудеться у Філядельфії 9-ий Делеґатський З'їзд Об'єднання б. вояків-українців в Америці (ОбВУА), сполучений, з уваги на 50-річчя українського державного війська, з загальним з'їздом колишніх вояків, зорганізованих також в інших комбатантських організаціях. В цій справі Президія ОбВУА має ще порозумітись ближче з комбатантськими організаціями. На тому З'їзді мають надати колишнім українським воякам спеціяльну Відзнаку з нагоди 50-річчя української Національної Революції. Ближчі подробиці про З'їзд і згадану Відзнаку будуть подані в наступних числах "Вістей Комбатанта".

ТРИВКИЙ ПАМ'ЯТНИК — У 50-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ВІЙСЬКА

З ініціятиви Головної Управи Об'єднання б. вояків-українців в Америці (ОбВУА) створено Видавничо-редакційну Комісію з виразною ціллю — вшанувати 50-річчя українського державного війська тривким пам'ятником, яким має бути видання бодай одної вартісної книжки з українською військово-історичною тематикою. На засіданні тієї Комісії 3 грудня 1966 р. в Українському Народному Домі в Нью-Йорку, під головуванням д-ра В. Ґалана, обрано Президію, яка властиво має перевести всю підготовчу працю, прийняти постанову щодо характеру даного книжкового видання, підшукання автора чи авторів та взагалі перевести плянування і реалізацію. На голову обрано військового історика, дійсного члена НТШ, сотника Зенона Стефанова, на його заступників — генералів А. Валійського і П. Самутина, на секретаря ред. Е. Зиблікевича, а на члена Президії д-ра С. Ріпецького. Ця Президія у тому складі перевела вже два засідання у Філядельфії. Повна Комісія подала своїй Президії під увагу суґестію, щоб видати англомовну історію першої російсько-комуністичної аґресії в Европі, якою був наїзд большевицького війська проти Української Народної Республіки. Багато державних мужів, політиків і публіцистів у західньому світі, зокрема в Америці, по нинішній день не здають собі справи, що в Україні йшла реґулярна війна, що Армія УНР мала штаб високих фахівців, що Перший Зимовий Похід був першою того роду воєнно-партизанською операцією на тилах ворога, переведеною цілою армією, та що Українська Народна Республіка взагалі впала жертвою зорганізованої і плянової грабіжницької аґресії. Очевидно, що у такій книжці треба би подати не тільки фаховий військовий огляд воєнних операцій з мапами й іншими фактичними даними, але й чітке політичне тло подій, і тому зладження такої книжки вимагало б тісної співпраці військового фахівця-автора, чи авторів, і політичного публіциста. Таке видання до цього часу не існує і його брак раз-у-раз дошкульно відчувається в інформаційно-пропаґандивній праці українських керівних чинників у вільному світі.

В суботу 14 січня ц. р. Президія названої Комісії у повному своєму складі з участю голови ОбВУА д-ра В. Ґалана знову нараджувалась у Філядельфії та прийняла низку постанов, не тільки щодо згаданої вгорі публікації, але й проголошення друком різних матеріялів до історії Українського Війська.

SYNOPSIS

The editorial **"50th Anniversary of the Ukrainian Armed Forces"** appeals to veterans to commemorate this jubilee by writing their memoirs and critical analysis of the events of the Ukrainian National Revolution half a century ago.

In the concluding part of the **"Ukrainian Army in Carpatho-Ukraine",** A. Stevocation of the World Congress of Free Ukrainians on November 16-19, 1967 in the city of New York.

In his article **"The First Ukrainian Division UNA and OUN",** General Kapustiansky explains that the leaders of the Ukrainian Nationalist Organization were sympathetic towards the formation of the Ukrainian military unit in 1943.

R. Kolisnyk discusses **"The Preparation of the World Congress of Ukrainians and the Ukrainian political parties"** the ways and means of bringing it to a successful completion.

In **"The Reflections of the 25th Anniversary of UPA" the author** appeals to his former comrades-at-arms of UPA to unite into one Veterans' Association.

"The Grey Division of the UNR Army and the Sources to its History by P. Dubrivnyi refutes some of the statements published in the periodical press about its formation in 1918.

V. Kedrovs'kyi describes **"The Beginnings of the Ukrainization movement in the Russian Army in 1917 and the First Military Convention"** in Kiev attended by over 700 delegates on behalf of 1.580,702 Ukrainian soldiers in the Russian Army.

M. Prasitsky in his memoir **"They are countless..."** recounts the terror of the CHEKA in Ukraine in the revolutionary period which claimed countless numbers of victims. Quite often this was the result of personal revenge rather than of political suspicion.

S. Paladiychuk in his article **"About Hrebenkivshchyna"** gives the genesis of the formation of the so called "Tarashchanska Dyviziya" which was originally Ukrainian but at a later period became filled with Russians and fought on the side cf the Bolsheviks under Ukrainian name.

The article **"Our Problem"** by S. Muzychka is a satire on the criss-cross of political or "party lines" among Ukrainians in the Free World.

in the concluding part of the **"Ukrainian Army in Carpatho-Ukraine",** A. Stefan analyses the modern period starting from the so called Hutsul Republic in 1919 to the Karpatska Sitch in 1938-39 and General Svoboda's units in 1942.

Book reviews by YuTK and F. Korduba.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	2 50 дол	0.50	ЗДА	4.50 дол	0.80
Австрія	100 австр шил	20	Канада	4 50 дол.	0.90
Англія	1-0-0	0-4-0	Німеччина	7 25 н.м	1.25
Аргентина	100 пез	20 пез	Франція	12 50 фр	2.50

U.S.A. 75¢
Canada 75¢

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ «ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА»!

Наш журнал, який є органом Об'єднання б. Вояків Українців в Америці та Братства кол. Вояків 1-ої Дивізі УНА а також Братства Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. Вояків УПА, Братства Броди «Лев» і Української Стрілецької Громади.

З самого цього списка видно, що наш журнал заступає майже всіх зорганізованих колишніх вояків і тому він заслуговує на Вашу всесторонню піддержку.

З 1967 року наш журнал виходитиме що два місяці і ми доложимо всіх зусиль, щоб він був цікавий і актуальний.

Щоб він таким був, ми просимо Вашої допомоги. Вишліть передплату і залеглість та приєднайте бодай одного-двох нових передплатників.

Коли Ви самі ще не є передплатником, вишліть залучену картку до адміністрації «Вістей Комбатанта».

Адміністрація

Просимо Вас!

1. Перешліть негайно передплату на 1967 р. — $4.50.
2. Привітайте «Вісті Комбатанта» пожертвою на пресовий фонд!
3. Приєднайте «Вістям Комбатанта» одного передплатника!

З.Д.А.:
"VETERANS' NEWS",
P. O. Box 1184, Church St. Station,
New York, N.Y. 10008, U.S.A.

Канада і інші країни:
"VETERANS' NEWS",
41 Whitbread Cres.,
Downsview, Ont., Canada.

(Виповнити й вислати до адміністрації «Вістей Комбатанта»)

, дня:

Замовляю «Вісті Комбатанта», які прошу вислати мені на адресу (по англійському):

та пересилаю річну передплату на 1967 р.	4.50	дол.
на пресовий фонд		дол.
Разом:		дол.

(ім'я і прізвище)

(адреса латинкою)

Будьте ПЕРЕДплатником, а не ПІСЛЯплатником «Вістей Комбатанта»! Тому ЩЕ СЬОГОДНІ вишліть $4.50 — передплату на 1967 рік.